

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ

ΘΡΑΚΙΚΕΣ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ

Ἀνατύποις ἐκ τοῦ Ε' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ

1934

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Α

ΕΤΥΜΛΟΓΙΕΣ ΣΕ ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Μακαριά· άπ' τό : μακαρία τράπεζα παραλείφθηκε τό ούσ. τράπεζα κι έμεινε στη θέση του τό επίθ. μακαρία > μακαριά (ΓΓΕ. γ', 48—52. πβ. και λ.: άχαμνά στα Θρακικά γ', 359). Μά άς πούμε έδω όλα, πού δέν είναι σημειωμένα στο σχετικό άρθρο τής ΓΓΕ.: αΐθουσα (=φλέγουσα) στοά > αΐθουσα, αδάμας (=μη δαμαζόμενος) λίθος > αδάμας, πρωία (=άβγινή) δείλη > πρωί τ, δικλειδες θύραι > δικλειδες, έλεγειον μέτρον > έλεγειον, έλεγεία φδή > έλεγεία, εϋθειτα πτώσις > εϋθειτα (=ή όνομαστική), πιννικόν ξριον > πιννικόν, πιννοτήρης καρκίνος > πιννοτήρης άβυσσος (=άπέραντος) θάλασσα > άβυσσος, σαρδάνιος γέλως > σαρδάνιος (άργότερα σαρδόνιος), αδάπανον ύδωρ > αδάπανον (Ίεζεκιήλ Θρηνοι, ε', 4. με τή σημασία του ύδωρ), πετεινός όρνις > πετεινός, οστρακόδεσμα ζωα > οστρακόδεσμα, έμπνον άπόστημα > έμπνο, δημοσία οδός > δημοσία, μακεδονήσιον σέλιον > μακεδονήσι, (άλλιώς: μαϊντανός, τούρκικη παραφθορά του μακεδονήσι, και κουδούμεντο=contimento) (?), έμβατη θύρα > έμβατη (=ή εΐσοδο), συγκεραστός χόντρος > συγκεραστός (=τό πλιγούρι στην Κρήτη), αγοραστικόν σωματεϊον > αγοραστικό, χλωρό τυρί > χλωρό (=τό φρέσκο τυρί στη Θήρα), άπολυτή βδομάδα > άπολυτή (=τό άρτσιβούρτσι), μάβρη πληγή > μάβρη (=ό βοΐζουνας), τυχτική αλοιφή > τυχτική, άπανωταριά μυλόπετρα > άπανωτάρια (=ή άπάνω πέτρα του μύλου) denarius numas > δηνάριο(ν), lapis lazuli > λαζούρι κτλ.

* Συνέχεια από τον Δ' τόμο των Θρακικών σελ. 277—294.

1) 'Η φράση είναι καθαυτό λατιν.: macedonense petroselinum, άπ' τους λατ. όμως τό πήραν οι μεταγενεστ. Διοσκοριδ. (μ. Χ. 60—100;) σελ. 77 έκδ. Kuhn Λιψ. 1829 και οι βυζ. "Άχμετ (μ. Χ. 650) σε σύγγρ. πού φέρνει ψέφτικα τόνομά του σελ. 206 έκδ. 'Ονειροκριτικών υπό Ρεγάλδου Παρίσι. 1813.

2) Τό κ ο > κ ο υ άπ' τή γειτονιά του κ (ΓΓΕ. γ'. 159—160) και δι > δ ο υ από φ ω ν ο σ υ ρ μ ή δλδ. άφρομίωση φωνηέντων (Γρ.Φιλήντα, σελ. 98).

Μάκινα, τή λ. τήν πήραμε ἀπὸ τὰ ἰταλ. macchina (λατ. machina) ἢ κατάλ. - ina ἔγινε ἐλληνικά-ενα κατὰ τήν ἐλληνικ. θηλ. καταλ. - αια' ἀρχ. μέλαινα, τάλαινα κλπ. βυζαντ, σκοτόμαινα, σμύραινα κτλ. νεολλ. λύκαινα, Γιώγαινα κλπ. (Φιλην. Γρ. ρωμ. γλ. §§ 1510, 1511).

Μαμαλίγκα, ἢ. Κατὰ τὸν κ. Πρίφτη ἡ λέξις εἶναι βλάχικη καὶ σημαίνει τὸν πολτὸ ἀπὸ ἀλέβρι ἀραποσιτιοῦ, τήν μπομπότσα, τήν μπαζίνα, τήν μπακιριτάρρα' ὥσὸς μέσα στὸ Κουτσοβλάχικο λεξικό τοῦ Κ. Νικολαΐδη δὲν τὴ βρίσκω. Εἶναι ὅμως γνωστὴ σὲ ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς καὶ γιὰ πρῶτο μέρος φαίνεται ἔχει τὸ μαμά=ψωμί.

Μαμουλίγκα, ἢ· συνεπαρμὸς (βλ. Θρακ. δ', 282 λ. κατλοβάκια) ἀπὸ τῆς λέξεως μαμουκί+μαουλίγκα. Γιὰ τὸ κ πὺ γίνεται γκ σύγκρινε: σφερ-δούκλι > σφερδούγκλι (Κφλν.), σφήκα > σφήγκα, ὕδροπιναίω > δρο-πιγκιάω, σφάκελα > σπάγκελα (Πόντος), ἐκκλησιὰ > ἐγκλησιὰ, σακκούλι > σαγκούλι, λάκυρος > λάγκυρος (Ἀρτιάκη), ἀκίδα > ἀγκίδα, κολοκῦθι > κολογκῦθι, ἀκάθι > ἀγκάθι, ἀφουγκράζομαι > ἀφουγκράζομαι, κόξα > κόγξα, λάκκος > λάγκος (Λεξικ. ἀρ. ε', 36) λακκί (= ἡ σφαγὴ τοῦ λαίμου· Σύμη) > λαγκί (Κρήτη), ἀνακλαδίζομαι > ἀναγκλαδίζομαι (=σκορδιῶμαι· Πάτρα), νεοκαμαρωμένος > νεογκαμαρωμένος (Μακεδ.), μυρίκη > μερίγκα, κοκκοσιτάρι > κογκοσιτάρι (Θράκη), σμιλάκι > σμιλάγκι, πρωτασηκρίτης > πρωτοσηγκρίτης (Σάρος), (ἔλιξ: ἐλίκιον >) λίκι > λίγκι (=ψαλίδα τοῦ σταφυλοκλήματου), ἡ λουκροῦ > ἡ λουγκροῦ (Μεγάροδος), (μῆκων—μάκων—μάκος): μακῶνω (=ναρκῶνω) > μαγκῶνω. Καὶ ἡ κατάληξις -κας: ξέραγκας > ξέραγκας—ξεραγκάδα—ξεραγκάδι (Παξοί), χάραγκας > χόραγκας (Κύπρος), μέρμηγκας > μέρμηγκας κτλ. ἔτσι λοιπὸν καὶ: μαμουλίγκα > μαμουλίγκα.

Μαμουκί, τό λ. τουρ.: mamuk.

Μάνη, ἢ. Δὲν εἶναι ἡ ἀρχ. λέξις μάνη=μανία (Ἀριστοφ. ἀποσπ. 647)· εἶναι νεοελληνικὴ μεταρρηματικὴ λέξις ἀπ' τό: μαρίζω > μάνη = ὄρη, σκάση, κάκια κτλ. προβλ. καπνίζω > κάπνη, πλημάρω > πλήμη, *), μύτιω > μύτιη, πασπαλῶ > πάσπαλη κτλ. καὶ τ' ἀρχ.: πλανῶ > πλάνη, ἀσῶμαι > ἄση κτλ. Ἐδῶ βάζω ὅσα ἔχουνε καταλ. -η, ὑπάρχουνε ὅμως πολὺ περισσότερα μὲ α (Θρακικά δ', σελ. 277 λ. γενιά καὶ σελ. 290 λ. λίμα).

*) Τὸ π λ η μ ὄ ρ ω γίνεται π λ η μ ἄ ρ ω κατὰ τὰ: στα ν ι ἄ ρ ω, ξ ε λ ι μ π ἄ ρ ω, μ π α ρ κ ἄ ρ ω κτλ. *Ολα τοῦτα θέλουνε μὲ ἕνα μ, γιὰ τὴν πρώτη συλλαβὴ τους εἶναι: π λ η - (μακραιμένο τὸ π λ ε - τοῦ ρημ. π λ ἔ ω), ὅπως λέν οἱ γλωσσολόγοι, καὶ ὄχι τὸ π λ ἦ ν, πού θάρουσαν οἱ ἀρχαιότεροι καὶ τὰ γράφανε μὲ δύο μμ, προβλ. π λ η ν - μ ε λ ἦ σ + π λ η μ μ ε λ ἦ σ.

Κατὰ τὸ σχῆμα λοιπὸν: χάρη καὶ χάριτα εἶπαν τὰ ἀντίθετα: μάνη καὶ μάνητα, κάκια καὶ κάκητα, ἐχθρα καὶ ἐχθρητα, ὄρη καὶ ὄρητα, ἔβρη καὶ ἔβρητα (Psichari quelques travaux τ. 1, σ. 953).

Μάνε, ἢ· συνεπαρμὸς ἢ συμφορμὸς (κοίτα παραπάνω τὴ λ. μαμουλίγκα) ἀπὸ τῆς λέξεως μάννα+νεῖ > μάνε. Ἴδια ὁλότελα εἶναι καὶ ἡ ἀμέσως παρακάτω λέξις, καὶ μόνο ἐπειδὴ σημαίνει θαυμασμό, προσφέρουνε τὰ φωνήεντά της μακραιμένα: μάνεεε, γιὰ τὸν τόνο μακραίνει τὴ συλλαβὴ (κοίτα Pernot: Phonét. des Par. de Chio πρόλογο καὶ Φιλήντα: Γ Γ Ε. β'. 103).

Μάνι—**μάνι**· ἡ φράσις εἶναι παρμένη ἀπ' τοὺς Κουτσοβλάχους, πού τὴ λένε καὶ ἀπτοὶ σχεδὸν ὁλότελα ἴδια καὶ μὲ τὸ ἴδιο νόημα. Ἐμεῖς στὰ μέρη μας τὴ λέγαμε: μάνε—μάνε (μὲ ε) πβ.: πάλι > πάλε, ἔτσι > ἔτσι (Σύμη), ἔδε φᾶρι > ἐδάρι (Σύμη), (ἄν μὴ >) ἀμμή > ἀμέ κτλ. Ἐχει βέβαια βίαση τὸ λατίν.: manus, μὰ καμιά ἀπὸ τῆς νεολατινικῆς γλώσσης δὲ λείπει: mani—mani μὲ τὴ σημασία πού τὸ λέμε ἔμεῖς, ἔξον ἡ Κουτσοβλάχικη.

Μανιώνουμ(α)· εἶναι συνεπαρμὸς: μανίζω+κακιώνουμαι > μανιώνουμαι. Τὸ μανίζω ἀπ' τὸ ἀρχ. μαίνομαι ἔτσι δά: ἀορ. β' ἐμάνην—ης -η, —μεν—τε, γ' πληθ. πρωσ. ἐμάνησαν ἀπ' τό: ἐμάνησαν γίνεται ἀορ. α' ἐμάνησα καὶ ἀπ' ἀπτό νέος ἔνεστ. μανίζω κατὰ τό: ἐδάκρυσα—δακρύζω κτλ. (Χατζηδ. ΜΝΕ, α' 55). προβλ. σήπομαι—ἐσάπην—ἐσάπησαν > ἐσάπια > σαπίζω κτλ.

Μανίτσα, ἢ·=μαμή. Ἡ λ. εἶναι βουργάρικη, δλδ. ἡ κατάληξις -ίτσα καθαφτὸ σλάβικη μὲ α' μέρος τὸ ἐλλ. μάννα καὶ σημαίνει: γαγιαῖ σὲ τόνο χαϊδεφτικὸ. Ἡ μετὰπτωσις στὸ νόημα τῶν Σαραντακλησιῶν πολὺ ἐφκολλη (προβλ. Sage-femme).

Μαξούλι, τό λ. τουρ. mahsul=προϊόντα τῆς γῆς. Ὅταν λέμε γιὰ μιὰ λέξι πὼς εἶναι τούρκικη, ἐννοοῦμε πὼς ἔμεῖς ἀπ' τοὺς Τούρκους τὴν πήραμε, μὰ ἡ λ. καθαφτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀραβικῆς καὶ περσικῆς ἀρχῆς. Ἄφτὴ λ. γ. εἶναι ἀραβικὴ: mahasal (τὸ σ χοντρο) καὶ σημαίνει τὸ κάθε τι πού παράγεται, πού προκύπτει, πού βγαίνει κτλ.

Μαντραγόνα, ἢ· εἶναι ὁ μανδραγόρας, τὸ γνωστὸ ναρκωτικὸ φυτὸ, πού νεοελληνικά τὸ λένε: μαντραγόρα καὶ: -ούρα, ἢ μαντρακούκα, ἢ μαντραγόνα (γιὰ τοῦτο θέλει μὲ ο) κτλ. Ἀπανέκαθε ὁ λαὸς ἀποδίνει στὸ φυτὸ ἀπτό μαγικὴ δύναμη ἀπόκρυφη· προβλ. τὰ δνόματα: ἀρχ.: κιοκαία Διοσκ. γ', 124(*)· Ἀπολλοδ. γ', 15, 1(**) καὶ γαλλικά: herbe aux magi-

(*)Οἱ δὲ κ ι ρ κ α ι α ν καλοῦσιν, ἐπειδὴ δοκεῖ ἡ ρίζα φίλτρων εἶναι ποιητικὴ.
(**)Κ ι ρ κ α ι α ρίζα.

ciens), γὰ τοῦτο μεταφορικά σήμανε στὴ Θοράκη καὶ τὸν ἀπόκροφο θησαβρό (ποῦ τὸν βρίσκει δηλ. κανεὶς μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς *μαντραγόνας* = μαγικοῦ φίλτρου).

Μαραγκιάζω (γκ ὄχι γγ)· *μαραίνομαι, ζαρώνω, ζουριάζω, κατοιάζω*· Ὡς τὴν ὥρα, μοῦ φαίνεται, κανένας δὲν ἔκανε τὴν ἐτυμολογία τῆς, συνήθως τὴν παίονανε γὰ μακραμένο τύπο τοῦ *μαραίνω*. Ὡστόσο μοῦ φαίνεται πὼς ἔχει βέβαια καὶ τὴν ἐπίδραση τοῦ *μαραίνω*, γιατί τὸ ν του βέβαια εἶναι παρμένο ἀπὸ τὸν ἀόριστο τοῦ *μάρανα*, ἀλλὰ καθαφτὸ εἶναι ἡ λέξη *μαραζιάζω*, ποῦ δὲν εἶναι τόσο κοινή. Ἀφτὴ γίνεται ἀπὸ τὸ *μαράζι* (*maraz*) λέξη ἀραβική, ποῦ σημαίνει γενικά ἀρρώστια καὶ ποῦ πέρασε στὴ λαϊκὴ τούρκικη γλώσσα κι ἐμεῖς ἀπὸ τὰ τούρκικα τὴν πήραμε φαρδαίνοντας ἀκόμα καὶ τὸ νόημα τῆς, γιατί ἔξὸν ποῦ τὴ λέμε μὲ τὴν πρώτη σημασία τῆς ἀρρώστιας, τὴ λέμε ἀκόμα καὶ μὲ τὸ νόημα τοῦ *καημὸς* λ. γ. *μαράζι* (=καημὸ) τὸ *πῆρες*; λοιπὸν τὸ *μαραζιάζω* μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ *μάρανα* (ἀόρ. τοῦ *μαραίνω*) γίνεται *μαραζι-ζιάζω*, κι ἔτσι συμπέφτουμε τὰ δύο συνεχικὰ δοντικὰ νζ, κοντὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο καὶ τότε γίνεται τὸ φραγματικὸ ξέμοιασμα ἀνάμεσά τους, τὸ δέφετερο δηλ. τὸ συνεχικὸ ζ ἀίλωζει φραγμὸ καὶ γίνεται στιγμικὸ:τζ (=z ἰταλ. στὴ λ. *zaffare* δλδ. dz) γὰ νὰ μὴν εἶναι συνεχικὸ σὺν τὸ πρωτυτερινὸ του ν, δὲν ἀλλάζει ὁμοστοματιήσια κατὰτόπια δηλ. τὸ *μαρατζιάζω* γίνεται *μαρατζιάζω*. Ἀφτὴ ἡ φραγματικὴ ἀλλαγὴ γὰ τὸ ξέμοιασμα στὰ συνεχικὰ σύμφωνα δὲν εἶναι κοινή, γὰ τοῦτο καὶ τὸ *μαρατζιάζω* εἶναι μᾶλλον ἰδιωματικὸ καὶ τὸ λένε στὰ μέρη μας· προβλ. καὶ ζγ > ζγ : ζγουρός > ζγουρός, ζγαρλίζω > ζγαρλίζω, ζγουράφος > ζγουράφος (Πόντος), κτλ. βδ > βδ : βδέλλα > βδέλλα (Δωδεκανήσα) κτλ.

Ἔτσι λοιπὸν ξηγίεται καὶ γιατί ἔμεινε ἡ ἀρχαία προφορά του φ = b, γ = g, δ = d στὴ νέα γλώσσα, ὅταν ἔτυχε νὰ χουνε οἱ φθόγγοι ἐτοιῦται πρὶν ἓνα μυτόπνοο λ. γ. *ἐμβαίνω* = ἐμβαίνω (βαίνω), *ἐνδεκα* = ἐνδεκα (δέκα), *συγγενής* = συγγενής (γένος) κτλ., γιατί τὰ μυτόπνοα : μ, ν, γ, ὄντας συνεχικὰ θέλανε κατόπι τους τὰ στιγμικὰ : b, g, d. Ἀλλὰ στὸ *μαρατζιάζω* δὲ μένει τὸ ξέμοιασμα μόνο φραγματικὸ, συνεχίζεται κατόπι σὲ ὅλοτελα διαφοροφραγμο φθόγγο, γὰ νὰ πάρει τὸ *μαρατζιάζω* τὴν πὸ κανονικὴ μορφή του. Ἔτσι τὰ δύο πλαινὰ δοντικὰ ντζ ξεμοιάζονται σὲ δοντικὸ καὶ οὐρανικὸ : γγκ (ντζ > γγκ) τὸ *μαρατζιάζω* δηλδ. γίνεται *μαραγκιάζω* προβλ. *προαντῶ* > *προγκῶ*, *ἀντίκρου* > *ἀγκίκρου*, *ἀφέντης* > *ἰφέγκης*, *δρακοντιῶ* > *δρακογκιῶ* (Κύπρος) κτλ.

Τὸ *μαραγκιάζει* στὸ τρίτο πρόσωπο ἔχει καὶ τύπο *μαραγκιέται*, ποῦ σῶζεται σὲ παλαιότερο λαϊκὸ τραγοῦδι : « *Τοῦ στέλνω μῆλο σέπεται, κινδῶνι μαραγκιέται* ». Τὸ *μαραγκιέται* φαίνεται γίνεται ἀπὸ τὸ ὁμοιονόημο *μαραίνεται*, ἀλλὰ γὰ νὰ φυλάξει τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα, ὅπως τὸ *μαραγκιάζει*, περνᾷ στὴ συζυγία τῶν περισπωμένων.

Μαράζ, (τό)· εἴπαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο: *μαραγκιάζω* πὼς εἶναι ἡ τ. λ. *maraz* = ἰσρώστια· δλδ. καθαφτὸ ἀραβικὴ, ποῦ πέρασε στὴ λαϊκὴ τούρκικη γλώσσα κι ἐμεῖς ἀπ' ἀφτὴν τὸ πήραμε (κοίτα: *μαξούλι*).

Μαργώνω, κατὰ μετάπτωση τύπου καὶ ἐννοίας ἀπ' τὸ ἀρχαῖο: *μαργαίνω*, γιατί ἄμα μὰ λέξη ἀλλάξει νόημα, συχνὰ ἀλλάζει καὶ μορφή· προβλ. *μελίω* > *μολύνω*, *φιλοκαλῶ* > *φροκαλῶ*, *ψευδής* > *τσιβδός* κτλ. (Φιλ. Γραμ. 1207).

Μαρίτσες (οἱ)· λ. σλάβικη.

Μαρμαροδίμιτο· δίμιτο παννὶ ἄσπρο καὶ στέρεο, ποῦ ἔχει δλδ. δύο ἰδιότητες τοῦ μαρμαρόου.

Μάσσα (ἡ)· τὴ λ. μὲ τὸν τύπο ἀφτὸ τὴ λὲν οἱ Βλάχοι. Ἀπ' αὐτοὺς τὴν πήραμ' ἐμεῖς κι ἀπὸ μᾶς οἱ Τούρκοι. Γνώμη τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Γιώργου, ποῦ ξαίρει καὶ τὰ βλάχικα καὶ τὰ τούρκικα φαρσί.

Μασάλια (τὰ)· ἀπ' τὸ τούρκικο: *μασάλ* = παραμῦθι.

Μασούρια (τὰ)· ἀπ' τὸ ἀραβοτουρ. *μασουρά*· ἴδια σημασία.

Μισιά (ἡ)· ἀπ' τὸ τουρ. *masha*· ἴδιο νόημα.

Μασκαρεῦγω κτλ. ἀπ' τὸ *μασκαράς*, τὸ *μασκαράς* καὶ τὰ παράγωγά του, ὅταν ἔχουνε νόημα προστυχιᾶς κτλ. ἢ νόημα παλιατσουσύνης κτλ., ἰάχουμε ἀπ' τὸ τουρ. *maskara* (ἀραβ. *maschara* = δορυάλωτος, αἰχμάλωτος, δοῦλος, εἴλωτος, παρίας, κι ἀπὸ τοῦτα κατόπι : πρόστυχος κλπ.) ὅταν πάλι σημαίνουν τὸ προσωπιδοφόρος καὶ τὰ παράγωγά του, εἶναι ἀπ' τὸ βενετσιάνικο: *mascara* (=προσωπίδα, μουντσούνα). Κοίτα καὶ ἄρθρο Στὶλ. Κυριακίδη· Ἀρξικογρ. ἀρχεῖο Ε, * 119).

Μασταλαγίδα (ἡ)· τὸ β' συνθετικὸ *σταλαγίδα* = πέμψυξ, τὸ α' συνθετικὸ: *μσ* - πιστέβω εἶναι τὸ: *αἷμα*.

Μαιζούνη (τό)· ἡ λέξη εἶναι ἀραβικὴ καὶ σημαίνει γενικῶς παχιά ζύμη, στόκο κτλ. καὶ κατὰ συνεκδοχὴ εἶδος γλύκισμα ἢ *ἐκλειγμα* πρὸ τὸ παρασκευάζουν ἀπὸ διάφορα μπαχαρικά. Ἐμεῖς πήραμε τὴ λέξη ἀπὸ τοὺς Τούρκους μὲ τὴν τελεφτιᾶ ἀφτὴ σημασία. Ὁ γεροσιαστής κ. Μ. Σταμούλης μὲ πληροφορεῖ πὼς ἡ λέξη ἀρμένικα, ὅπως ἔμαθε θετικῶς, λέγεται μὲ τὴν σημασία τοῦ: *γιαροῦτι*.

Μαισουλίζω· εἶναι τὸ κοινὸ *μασσουλίζω*, ποῦ τὰ δύο *σσ* γίνονται τσ· προβλ. *πάσσαλις* > *πίτσουλας*, *πισοίτης* > *πιτοίτης* (=κολασμένος, γιατί *πίσσα* καὶ *κῆ* = κόλαση), *κασσίδα* > *κατοίδα*, *βήσσα* > *Bāssa* τοπωνυμία στὴν Κεφαλονιά (τὸ η > α δωρικῶς), *χειλούσσα* > *χειλούτσα* (τὸ ψάρι λαπίνα στὴ Νύξο), *ἀμούσσα* > *ἀμούτσα*· καὶ τὰ Δωδεκανησιώτικα: *τέσσαρα*, *γλώτσα*, *θάλατσα*, *μέλιτσα* κτλ., ποῦ δὲν ἀποκλείεται νὰ προῆρθαν ἀπὸ τοὺς ἀττικοὺς τύπους: *γλωττα*, *θάλαττα* κτλ. δλδ. μὲ τὴν διττὴ. Στὸ *μασσουλίζω* ἔχουμε καὶ ἐπίδραση τοῦ *ἤχου ματς, μάτς*, ποῦ κάνουμε ὅταν μασσούμε.

Μαστραπάς (δ)· λέξη τούρκικη *mashtpara* με το ίδιο νόημα.

Μάτα· η πρόθεση *μετά*. Το *ε* γίνεται *α* κατά τη φωνοσυρμή, ἀφομοιώνεται δλδ. το κλειστότερο *ε* πρὸς το ἀνοιχτότερό του *α*: *θειά* > *θανά*, *πεπαρδίλα* > *παπαρδίλες* κλπ (ΓΓΕ. γ'. 151—152), ἢ ἀναλογικῶς κατά το *ξανά*: *ματαλέω* = *ξανάλέω* κτλ. Ὁ παρατοπισμὸς *ματά* > *μίτα* κατά το ἰδιονόημο: *πάλε*. π.β. *χωρίς* > *χώρις* κατά το *δίχως*, *πλευρά* > *πλέβρα* κατὰ το *δίπλα*, *ταχὺ* > *τάχυ* κατὰ τό: *βράδν*, ἄλλοτε > ἄλλοτε κατὰ το *πότε*, *μοναχά* > *μονάχα* κατὰ το *δίχα*.

Ματόκλαδα (τά)· εἶναι γνωστὸ πὸς τὰ ματοσίνορα δηλ. τὶς τρίχες τὶς φυτρωμένες στὴν οὐγία κάθε βλεφάρου, παναπεῖ τὶς βλεφαρίδες, νεοελληνικὰ τὶς λέμε καί: *ματόκλαδα*. Οἱ τρίχες ἀφτὲς βέβαια, κλαδιά καθόλου δὲν εἶναι καὶ μόνο ἀπὸ παρετυμολογία θυμῆθηκε ὁ λαὸς τὰ κλαδιά ὀνομάζοντας τὰ σίνουρα: *ματόκλαδα* δηλ. *ὀμματοκύλαδα* ἀπὸ το *κυλάδες* τοῦ Εὐστάθιου, πού σημαίνουνε: *κύλα* δηλ. τὰ κάτω τῶν βλεφάρων, καὶ κατόπι τὰ βλέφαρα, καὶ τέλος τὶς βλεφαρίδες, τὰ *ματόκ(ύ)λαδα*. Ἀκόμα ἔχουμε τὰρχ. κύρια ὀνόματα, τὰ ἀτομικὰ δλδ.: *Κύλωι* = *Μάτιας*, νὰ ποῦμε (Ξενοφῶν), *Κύλαβος* ἀρχαία ὀνομασία τοῦ Ἄργου, ἐπίσης λέγεται: *Κύλαος* ἢ *Κύλασος* ἢ *Λάρισα*, *Κυλαράβης* (= *καρδαμύσων*) βασιλείας τοῦ Ἄργου, γυὸς τοῦ Σθενέλαου κτλ. κοίτα καὶ τὰ λεξικά.

Μελάζ' συμφυρμός: με (φωνάζει) + *belare* > *μελάζει*. Ἀφτὸς εἶναι ὁ λαϊκὸς τύπος: τὸ *βελάζει* εἶναι τῆς καθαρῆς φωνῆς φτεριασμένο ἔτσι: *βληχάται* + *μελάζει* > *βελάζει*.

Μελαψός. Ἡ κατάληξη *-πος* δλδ. *μελαψός* > *μελαψός* ἀπ' τὸ *ὄψη* ὅπως τό: *κοψός* (ἔτσι στὸν πόντο ὁ *κουτσός* ¹⁾ ἀπ' τὸ *κόψη*.

Μερτικό. Κατὰ τὸν κ. Χατζηδάκη (Ἀθηνᾶς κβ', 253) ὁ σωστός τύπος εἶναι: *μερτικό* καὶ κατὰ τὸ νόμο τοῦ Κρέτσεμερ (ΓΓΕ. α', 88—96) γίνεται *μερτικό* πβ. *κορυφή* > *κορφή*, *ἀνεμορριπή* > *ἀνεμορπή* (Κεφαλονιά), *κορινθία* (ἰχθῆς) > *γορτσιά*, *Καρδίτσα* > *Καρδίτσα*, *περίγυθος* > *πέργυρος*, (ἀγκύλη): *ἀγκυλίτσα* > *ἀγκλίτσα*, *εἰρηνέβω* > *εἰρηνέβω*, *Τυρηνή* > *Τυρηνή*, *διμητινὸ* > *διμνιὸ* (Κφλν.), *ἀρχιμητινὸ* > *ἀρχιμητινὸ* (Παπῆσφοπλ.), (ἔμεινα): *μεινίσκω* > *μνίσκω* κτλ. παραδείγματα μαζεμένα ὅλα σχεδὸν ἀπὸ τὴ Νότια Ἑλλάδα, πού τὸ ἄτονο ἰ δὲν ἀποσιωπᾶται.

Μεσάλα (ή)· τὸ μεγαθ. ἀπ' τὸ βυζ. *μενσάλιον* ἢ *μινσάλιον* ²⁾ λατινικὰ *mensalis* (τραπεζομάντηλο).

Μεσοριά (ή)· σημαίνει καθολικὰ τὴ μέση, ὅπως *βοσκαριά* τὴ βοσκή,

1) Πρὸβλ.: *κόψαυλος* > *κούτσαβλος*, *κόψουρον* > *κούτσορο*. (ΓΓΕ. α', 17).

2) Gr. Lex. Sophocles 1914 σ. 744α πρὸβλ. καὶ ἀρθρ. Κουκουλέ: (Ἐπετ. βυζ. σπουδ. ι', 104—105).

κλωσαριά τὴν κλώσα, *κρεβαταριά* τὴν κρεβατή, *ροδαριά* τὴ *ροδῆ* (=τριανταφυλλιά), *ἐκατοσταριά* τὴν *ἐκατοστή* κτλ. (Φιλ. Γρ. ρωμ. § 1390). Κατὰ παρετυμολογικὴ συνεκδοχὴ σημαίνει καὶ τὸ ἰταλικό: *massaria* = ἀγροικία, ἔπαβλη, ταφρικίμ. Ἀκόμα καὶ τό: *masserizia* = οἰκοσκευὴ δλδ. *μασσαρῖσια* (τά) καὶ *πασσαρῖσια* (τά) κατὰ τὸ Σαλβάνο (Μελετ. γλ. ἰδιωμ. Ἀργυράδων Κερκυρας σελ. 34).

Μετάνκι (τό)· ἀντί: *μετάγγι*, ὅπως: (ἀ) *ποκατάτι* (Ἀρτάκη) ἀντίς: ἀποκατάντι, πρὸβλ. καί: *σιντζάπι*, *κιτάπι* τὰ τουρκ. *sintjab*, *kitab*, δλδ. τὰ τελικὰ *g*, *d*, *b*, τὰ χορδοηχερά, γίνονται ἀχορδόηχα: *κ*, *τ*, *π*, ἐπειδὴς μένει τὸ καθένα τελεφταῖος φθόγγος τῆς λέξης. Ἴσως κι ἀπὸ ἀναλογικὴ ἐπίδραση τῶν παραγωγικῶν καταληξῶν *-άκι* (παιδάκι), *-ατι* (κομμάτι, δεμάτι), *-άπι* (σιγάπι).

Μέτρος (τό)· φαίνεται, ἀλήθεια, πὸς δὲν ἔχει ἐτυμολογικὴ ἀντάμωση με τὸ ἀρχ. δεφτερόκλιτο: *μέτρος*(ν), μόνο εἶναι μεταρροηματικό· ὅπως δλδ. εἶπαν οἱ ἀρχαῖοι *πένθος* > *πειθῶ*, *ἔθος* > *εθίζω* κτλ. ἔτσι ἀντίθετα εἶπαμε σήμερα ἐμεῖς ἀπὸ ἀρχαιότερα ρήματα, νεότερα ἀφηρημένα οὐδ. *μέ-ος*: *βροντῶ* > *τὸ βρόντιος*, *κοστίζω* > *τὸ κόστος*, *πρέπω* > *τὸ πρέπος*, *μετρῶ* > *τὸ μέτρος* κτλ. (Γρ. ρωμ. γλ. § 1361), Καὶ ὅπως μερικὰ τοὺς μοιάσανε με ἀρχαῖα λ.χ. *δροσίζω* > *τὸ δρόσος* (ἢ δρόσος), *κλαδέβω* > *τὸ κλάδος* (ὁ κλάδος), ἔτσι ἔμοιασε καὶ τό: *μετρῶ* > *τὸ μέτρος* (τὸ μέτρον). Μερικὰ ἀλλὴ ἀλλάξανε κλίση κατ' ἀναλογία· εἶπαμε δλδ. τὸ *οἶρος* ἀντὶ τὸ *οἶρον*(ν), πού δὲν ἔγινε βέβαια ἀπ' τὸ *οἶρῶ*, γιατί ἀφτὸ δὲν εἶναι λαϊκό· εἶπαμε τὸ *κόστο* ἀντὶ τὸ *κόστος*, γιατί ἀπ' τὸ *κοστίζω* γίνεται μόνο: τὸ *κόστος* τριτόκλιτο· πρὸβλ. *τσαπίζω* > *τὸ τσάπος* (ἔχι: τὸ *τσάπο*), *γεμίζω* > *τὸ γέμος* (ἔχι: τὸ *γέμο*), εἶπαμε τὴ μετοχή: τὸ *πρέπο*(ν), πού δὲν εἶναι βέβαια τὸ νεοελλ. *πρέπος*.

Μηλαδέρφω (τό)· συνηθίζεται στὸν πληθυντ: *μηλαδέρφια* κατὰ μετάθεση φθόγγων ἀπ' τό: *λημαδέρφια* πού γίνεται κατὰ ἀνομοίωση ἀπ' τό: *ληλαδέρφια* (δλδ. *ἀλληλαδέρφια*) *λ+λ* > *λ+μ*. Τὸ *μηλαδέρφια* ἀφοῦ ἔπαθε τὴ μετάθεση, παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ *μῆλα*, σὰ νὰ λέμε: *μῆλινα ἀδέρφια* (ΓΓΕ. β', 222 κ.π.)

Ἀκόμα τὰ *μηλαδέρφια* τὰ λένε καί: *μελαδέρφια* παρετ. πρὸς τὸ: *μέλι*, δλδ. *μελένια ἀδέρφια*, μὰ καί: *μουλαδέρφια* παρετ. πρὸς τὸ *μούλος* (=νόθος), δλδ. *μούλικα ἀδέρφια*.

Ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι τό: *ἀλληλαδέρφια*, πού κατ' ἀπλολογία τὸ λένε καὶ *ἀλλαδέρφια* κι ἀφοῦ ἔγινε *ἀλλαδέρφια* παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ *ἄλλος*, γιατί εἶναι ἀπὸ ἄλλο γονιό· τὰ λένε καί: *λωλαδέρφια* ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τό: *λωλός*, γιατί ἀφτὰ πραγματικὰ μαλώνουν μεταξὺ τοὺς σὰ *λωλά*. Τὸ ἀκατανόητο: *ἀλληλαδέρφια* τὸ καταλαβαίνουμε, ἅμα δοῦμε

πώς έγινε με αναλογία κατά το *ἀλληλοπρόγωνα* = προγόνα προς ἄλληλα. Ὁ κ. Κουκουλές τὰ ξεδιαλύνει ὥραϊα (Λεξικῆρ. ἀρχ. ε' 139).

Μικρούτσικος ὄχι ἀπὸ τὸ *μικρός*, παρὰ ἀπὸ τὸ *μικρός* τοῦ Χοιροβοσκίου ('Ανεκ., Ὁξων. 2.240) — δωρικὰ *μικρός*. πρβλ. *ἀρκούδα* ὄχι ἀπὸ τὸ *ἄρκτος*, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ *ἄρκος* (Αἰλ. π. ζ. 1,31). «Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ συνήθεια οὐκ ἀπὸ τῆς *ἄρκτου* ἀλλ' ἀπὸ τῆς *ἄρκου* παραλαβοῦσα τὴν *ἀρκούδαν*» Εὐσταθ. ἐπισκοπ. Θεσσαλονίκης 1156, 16. ἔκδ. Ρώμης 1540 — 1550.

Μιλίνα (ἡ)· ἀπ' τὸ βουργάριο : *μλίνα* = πίττα. Μὲ τὴ *μιλιόβιτσα* δὲν πλάθουν βέβαια, παρὰ ἀνοίγουν ἀπὸ τὴν πλασμένη ζύμη φύλλα γιὰ τὴ *μλίνα*.

Μιμίγκα (ἡ)· τὸ *μιμ* -μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἀπ' τὸ *μιμοῦμαι*, τὸ *-ιγκα* παραγωγικὴ καταλ. (*μαμαλ-ιγκα* κλπ.).

Μιμίδ' (τὸ)· σημαίνει πλῆθος μεταφορικά, γιὰ τὴ μιμίδια εἶναι πολλά, νὰ ποῦμε.

Μοσσιά, (ἡ)· ἀπὸ τὸ *μόσχος*. Ἡ λέξις *μόσχος* πού ἀρχικὰ σήμαινε κωλορίζι, βλαστάρι, ἴσως εἶναι νεότερος τύπος τοῦ *ῶσχη* > *ῶσχος* (πρβλ. *ὀνθυλεύω* > *μονθυλεύω*, *ῶχλος* > *μόχλος*, *ῶχθέω* > *μοχθέω*, *ἄρκω* > *μάρκω*, *ὕδαλέος* > *μυθαλέος*). Ἀπ' τὸ βλαστάρι (Λ 105) σήμαινε καὶ τὸ παιδί δηλαδὴ τὸ γυῖο ἢ τὴ θυγατέρα, κατόπι κάθε νεογέννητο ζῶο — σήμερα ἀκόμα στὴν Κρήτη : *μοσκούλα* λένε τὴ γίδα τὴν ἀχρόνιστη — καὶ τέλος ξεχωρίστηκε γιὰ τὸ νιογέννητο τῆς ἀγελάδας, τὸ *δαμαλάκι*, τὸ *μοσκάρι*. Ἀργότερα (τὸν 9' αἰῶνα μ. Χ.) κάποιο μικρὸ ζῶο τῆς Ἀσίας (πρβλ. *μῦς*) πού βγάζει ἀπ' τ' ἀγαμνά του μιὰ φαρμακευτικὴ οὐσία καὶ ὀνομάζεται γιὰ τοῦτο περσικὰ *mushk* (=ἀρχίδι· πρβλ. *μύσχος* τὸ ἀνδρεῖον καὶ γυναικεῖον μόριον Ἡσυχ.) τ' ὀνοματίσανε : *μόσκο* ἀπὸ παρετυμολογία, γιὰ τὸ μοιάζει κάπως τὸ ζῶο ἀπὸ μὲ *μοσκάρι*, καὶ εἶναι γνωστὸ πὼς ἀπὸ καμιά φορὰ ἢ παρετυμολογούμενη λέξις παίρνει φθογγικὰ ὀλότελα τὴ μορφή τῆς λέξεως πού χρῆσάμενε γιὰ παρατυμολογικὸ αἴτιο ὡς γνωστότερη, μὰ τὸ νόημα τῆς καθεμιᾶς μένει ξεδιαλεγμένο μέσ' στὴν ψυχὴ τοῦ μιλητῆ. Ἔτσι προκύπτουνε δυὸ λέξεις ἰδιόφθογγες μὲ διαφορετικὰ νοήματα (πρβλ. τὸ ψάρι *πέρκα*, πού τὸ εἶπαμε καὶ *πέρδικα*). Ἔτσι καὶ τὸ προϊόντο του ὀνομάστηκε *μόσχος*, καὶ ἐπειδὴς ἀπὸ τὴ οὐσία ἀναδίνει μιὰν ὀμορφὴ μυρωδιὰ καὶ τὴ μεταχειρίζονται οἱ Ἀνατολίτες στὴν ντουαλέττα τους, εἶπανε *μόσκο* καθ' ἑβωδιά. Ἐμεῖς σήμερα ὅταν λέμε *μόσχος*, *μοσσιά*, *μοσκοβολάει*, *μοσκοβολητάδα* κλπ. οὔτε τ' ἀγαμνά τοῦ ζῶου περνοῦν ἀπὸ τὸ νοῦ μας, οὔτε γιὰ *δαμαλάκι* μιλοῦμε, οὔτε γιὰ *βλαστάρι* ξαίρουμε, παρὰ μόνο γιὰ ἑβωδιᾶς καὶ *μύρα*.

Μουλώνω· (δυὸ λλ)· ὁ κ. Χατζηδάκης, τὸ παράγει ἀπὸ τὸ ἀρχ. : *μυλλός* ('Επετ. Πανεπ. ζ' σελ. 60, κοίτα καὶ Κοραῖ Ἔτακ. δ', 335).

Μούλλωμα, τό· εἶναι τὸ ρηματικὸ τοῦ *μουλλώνω*, ἂν καὶ τὸ νόημα τοῦ εἶναι διαφορετικὸ.

Μουκίζω· τὸ εἶναι τοῦ μτγνστ. Ἑλληνισμοῦ (Λεόντιος Κύριος 1721α, 1724α Migne Πατρολ. ἑλλ. τόμ. ιη') ὁ Σουτῖδης ἔχει τὸν τύπο : *μουκίζω*.

Μουρμούρα ἀντὶ *μουρμούρης*. Ἀνέκαθε ἡ γλώσσα μας μεταχειρίζεται τὰ ἀφηρημένα θηλυκὰ μὲ τὴ σημασία τῶν συγκεκριμένων οὐσιαστικῶν λ. χ. ἡ λέξις : *νεανία* (ἡ), ἀρχικὰ σήμαινε *νεότης*· τὸ ἀναρθρο : *νεανία* (θλ.) τὸ πήρανε γιὰ κλητικὴ (ἀρσ.) καὶ ἀπ' ἀπὸ εἶπαν ὀνομαστικὴ : ὁ *νεανίας* συγκρ. τὸ δικό μας : *γεία σου*, *λεβεντιά* (θλ.) = *γεία σου*, *λεβέντη*.

Μουρουγγλή· Ὁ τύπος *μουρουγγλός* > *μωρογγλός* ἀπὸ μετάθεση τοῦ : *μωρογγλός* δλδ. *μωρολόγος* δυναμώνει καὶ ἀπὸ τούτῃ τὴ μερὰ τὴ θεωρία μου, πὼς τὸ : *μουρλός* εἶναι τὸ : *μωρολόγος* (ΓΓΕ. α', 14).

Μουσκάρ' (τὸ)· *μόσχος*. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία του κοίτα παραπάνω (σελ. 264) τὴ λέξις *μοσκάρι*.

Μουσουνίζω· ἔτσι λέμε σύνθηθα ἀντὶ *μουσουδίζω* > *μούσουδο* = πρόσωπο· τὸ ν' ἀντικατάστησε τὸ δ ἀπὸ ἀναλογικὴ ἐπίδραση τοῦ *μούτσιου*.

Μούτρα (τὰ). Κατὰ τὸν κ. Χατζηδάκη τὸ *μούτ-τρο* ἔχει τὴ ρίζα *ιτα* κτῆ *μι* καὶ τὴν κατάληξη ἑλληνικὴ *-τρο*.

Μουτσιουφλῶ· τὸ σωστὸ ρῆμα εἶναι τὸ βυζαντινὸ : *μουρτσιουφλῶ*· πρβλ. καὶ τὸ κύριο *Μούρτζουφλος* (τὸ *τσ* τότε τὸ γράφανε *τζ*)· τὸ ρ σωπαίνεται γιὰ ἀνομοίωση, ἔνεκα τὸ ἀκόλουθο λ.

Μούστος (ὁ)· ἀπὸ τὸ λατ. *mustum vinum* = νέο κρασί, ὅπου ἀποσιωπήθηκε τὸ οὐσιαστικὸ : *vinum* καὶ ἔμεινε στὴ θέσι του τὸ ἐπίθετο : *mustum* > ὁ *μούστος* ἀρσενικὰ κατὰ τὸ : ὁ *οἶνος* (ΓΓΕ. γ', 14). πβ. *denarius numas* > *δηνάριον*, *lapis lazuli* > *λαζουρι*, *laterculus besalis* > *βήσαλο* (κεραμιδοκόμματο), *lanarius pecten* > *λανάρι lactuca amarula* > *μαρούλι*, *corium lanatum* > *λανάτη*, *via strata* > *στράτα*, *platica pecunia* > *εὐλατικά*, *macedonense petroselinum* > *μακεδονήσιον*.

Μούσκεμα (τὸ)· > *μούσχεμα* δηλ. χλωρὴ βέργα πού τὴ βρέχουμε συχνὰ γιὰ νὰ τὴν κάνουμε κατάλληλη γιὰ φύτεμα (*μούσχος*)· καὶ κατόπι κάθε πράμα πολὺ βρεμένο· «ἔγινε *μούσκεμα*» δλδ. βράχικα τόσο ὅσο ἔνα *μούσχεμα*.

Μούχλα (ἡ)· ἀπ' τὸ : *δμίχλη* (Χατζηδάκης). Στὴν ἀρχαία Κοινὴ μαζὶ μὲ τὰ μὲ -η ἀπικὰ ὑπάρχανε καὶ οἱ τύποι μὲ -α, λείψανα δωρικὰ λ. χ. ἡ *κίχλη* καὶ ἡ *κίχλα*, ἡ *ζεύγλη* καὶ ἡ *ζεύγλα*, ἡ *δμίχλη* καὶ ἡ *δμίχλα*, ἡ *τρίγλη* καὶ ἡ *τρίγλα*, ἡ *στρέβλη* καὶ ἡ *στρέβλα*, ἡ *θίνη* καὶ ἡ *θίνα*, ἡ *θέυνη* καὶ ἡ

θέρμα κτλ. Ἄπ' ἀφτὰ στή νέα ἑλληνική ἐπικρατήσανε προπάντων οἱ τύποι με -α: ἡ *ρίνα*, ἡ *ἀμούχλα*, ἡ *ζεύλα* κτλ. Ἐπειδὴ στὸν πληθυντικὸ καὶ τὰ με -α καὶ τὰ με -η ἔχουνε τὶς ἴδιες κατάληξεις, γι' ἀφτὸ πολλὰ ἀρχαιότερα με -η ὅταν ἀνταμώνονται στοὺς τύπους τοῦ πληθυντικοῦ με τὰ -α, σχηματίζουνε κατόπι κι ἀφτὰ τὸν ἐνικό τους με : -α, δηλαδὴ σύφωνα με τὸ σχῆμα: οἱ *ρίνες*—ἡ *ρίνα*, εἶπανε καί: ἡ *γλήνη*—οἱ *γλήνες* > ἡ *γλήνα*, ἡ *κρήνη*—οἱ *κρήνες* > ἡ *κρήνα*, ἡ *μεροσίνη*—οἱ *μεροσίνες* > ἡ *μεροσίνα* καὶ καθεξῆς: ἡ *ἄχνα* ἀντὶς ἡ *ἄχνη*, ἡ *ἀμούργα* ἀντὶς ἡ *ἀμόργη*, ἡ *ἀρχάνα* ἀντὶς ἡ *ἀράχνη*, ἡ *δοκάνα*, ἡ *δούλα*, ἡ *βρακοζώνα*, ἡ *κορώνη* > ἡ *κουρούνα*, ἡ *κάπνα*, ἡ *κοίτα*, ἡ *κολώνα*, ἡ *λεύκα*, ἡ *μολόχα*, ἡ *πέγκα*, ἡ *στοίβα*, ἡ *σφεντόνα*, ἡ *καλύβα*, ἡ *ἄξινα*, ἡ *χελώνα*, ἡ *δαμάλα*, ἡ *σμίξα*, ἡ *λαγάνα*, ἡ *τολύπη* > ἡ *τουλούπα*, ἡ *γρώνη* > ἡ *γούρνα*, ἡ *μασίτσα* κτλ.

Μποχτσαλίκι (τό) λ. τουρ. bohtshalik ἀπ' τὸ *μποχτσὰς* (<bohtsha). Καθαφτὸ *μποχτσαλίκι*=δέμα ἀπὸ ροῦχα (πολύτιμα ὀπασδήποτε) κι ἀπὸ τοῦτο εἰδικέφτηκε στὴ 40κληρωτική σημασία.

Μπαμπράκ'ς (ὁ) λ. σλ.

Μπάρεμ' λ.τ. bare > barem ἴδιο νόημα ἀπ' τὸ περσ. *bari*. Τὸ τελικὸ *μ* εἶναι ἡ τούρκικη χητητικὴ ἀντωνυμία, πού συχίστηκε με τὴν ἑλληνική· πρβλ. *belki* > *belkim*· ἔτσι λοιπὸν λένε στὰ νότια ἑλλην. ἰδιώματα: *μπάρμου*, *μπέλι μου* κατὰ τὰ: *κάμ-μον* (δλδ. *κᾶν μου*), *τάχα μου*, τὸ *μον*¹⁾ κτλ.

Μπαρνιάκι (τό) λ. τ. bardak ἴδια σημασία.

Μπατάκα (ἡ) ἀπ' τὸ τουρ. *batak*=λάσπη, βόρβορος, βόθρος καὶ γενικὰ κάθε ἔδαφος πού βυθίζεται. Μτρικ. φτώχηψη, χρεωκοπία.

Μπεζερντίζω (<bezerdim) ἀπ' τὸ *bezmek*=βαριοῦμαι τουρ. ἀπαρέμφατο.

Μπατσῆς (ὁ) λ. σλ.

Μπλάστρο (το) ὁ τόνος τῆς παραλήγουσας μᾶς δείχνει πὼς δὲν εἶναι τὸ ἀρχαῖο *ἐμπλαστρον*, ἀλλὰ εἶναι νεοσυμφυρμός τοῦ (<*μπλαστρώνω*>): *μπλάστρι*+*ἐμπλαστρον* > *μπλάστρο*· δλδ. τὸ *ἐμπλαστρον* τονίστηκε στὴν παραλήγ. κατὰ τὸ *μπλάστρι*, γιατί ἂν εἶτανε τὸ ἴδιο τὸ *ἐμπλαστρον*, δὲν ὑπαρχε λόγος νὰ μὴ μείνει τὸ ἀρχαῖο *ἔ-* με τὸν τόνο του· πρ. *μπλέκω* ἀλλὰ: *ἐμπελεμα*, *ντύνω* ἀλλὰ: *ἐντυμα*, *παινώ* ἀλλὰ: *ἐπαινος*, *ρημάζω* ἀλλὰ: *ἔρημο*.

Μπλούγκα (ἡ) εἶναι ἡ λέξη σλάβικη.

Μπράζγκα (ἡ) λέξη σλάβικη.

(1) Στὴ Γρ. μου σελ. 362 ὕποσημ. (3) τὸ ξηγοῦσα ἄλλιως, ὁ Ξανθουδίδης Ἐρωτ. σελ. 437) δίνει τὴ σωστὴ ἐξήγηση.

Μπογιαμάς (ὁ) λ. τ., πού σημαίνει βαμμένος, ἀπ' τὸ: *μπογιὰ*=χρῶμα. Λοιπὸν λεγότερα ἔτσι τὸ μάβρο κρασί τῆς Θράκης, γιατί ἔκαε τὴν ἐντύπωσιν πὼς εἶτανε τεχνητὰ βαμμένο, τόσο δλδ. μάβρο εἶτανε.

Μπομπή (ἡ) πομπή, τὸ ἀρχαῖο ἀγορδόηχο: π > b ἢ ἀπὸ τὸ τελικὸ ν τοῦ ἄρθρου τῆς ἐνικῆς αἰτιατ., πού προφέρεται μαζί με τὸ ἀρχαῖο τῆς ἀκόλουθης λέξης *τὴν πομπή* > *τημπομπή* καὶ κατόπι παίρνεται καὶ στὶς ἄλλες πτώσεις: ἡ *μπομπή*, τῆς *μπομπῆς* κτλ., πρβλ. τὸν *παστό* > ὁ *μπασιός*, τὸν *πιστό* > ὁ *μπιστός*, τὸν *πεῖρο* > ὁ *μπεῖρος* κτλ., ἢ ἀπὸ παραμοίασμα τοῦ σύμφωνου τῆς πρώτης συλλαβῆς με τὸ σύμφωνο τῆς δέυτερης: π+b > b+b.

Μπονίτσι· προφέρεται *bodits* (τό) (!). Τὸ βυζαντ. ὑποκοριστικὸ τοῦ *μπότης* > *ἐμπότης* εἶναι *μποτόπουλον* (Πτωχοπρ. ἐκδ. Κοραῆ σελ. 7 βιβλ. Α', στ. 165).

«Ἄλλὰ καὶ τὸ *μποτόπουλο* νὰ γέμιζα κρασίτζιν»·

καὶ *ἐμποτόπουλον* (σελ. 8 στ. 190):

Τὸ ἄσπρον *ἐμποτόπουλον* γεμίτον κρασοβόλιν».

Ἡ κατάληξη -*τσι* πρβ. *κορίτσι*, *παιδίτσι* κτλ. (Φιλην. Γρ. Ρωμ Γλώσσ. § 1479) εἶναι ἐπίσης βυζαντινὸ ἀπομεινάρει· τὸ *μπονίτσι* λοιπὸν εἶναι τύπος ἐπίσης ὑποκοριστικὸς τοῦ *μπότης* δλδ. *ἐμπότης*: «Τῆ μέντοι εὐγενείᾳ σου ἀπεστάλησαν δεξιωμάτων ἕνεκεν ἐγκόλπιον χρυσοῖν..., κανκίον οσροδονύχιον καὶ ἐμπότης κρύος» *Annae Comnenae Porphyrogenitae, Alexias ex recensione Augusti Reifferscheidii* 1, 3 10 (σελ. 123,2).

Ὁ *ἐμπότης* κατὰ τὸν Ἐρωτ. Στέφανον εἶτανε: *crystallinum poculum*, κι ἀπὸ τὴ λ. *κρύος* φαίνεται πὼς εἶτανε δοχεῖο πού κρύωνε τὸ κρασί: *κροντήρι*, πού με τὴν ἀποσιώπηση τοῦ I (ἔδω ν) κοντὰ στὸ ρ γίνεται κανονικὰ *κροντήρι* καὶ πού τὴν παρετυμολογήσανε οἱ ἀπλοῖκοι με με τὸ ἀρχ. *κρατήρ* (ΓΓΕ. α', 167).

Ἄλλος νεότερος τύπος τῆς λ. εἶναι *νεμπότης* (Simon Portius Λεξικόπουλο Ρωμαῖκο κτλ. Παρίσι. 1635). Στὸν τύπο *νεμπότης* τὸ ἀρχαῖο ν εἶναι ἀπομεινάρει τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατικῆς: τὸν *ἐμπότη* > τὸ *νεμπότη* > ὁ *νεμπότης* (κοιτ. λέξη *ναγός* σελ. 269) στὰ Ἐφτάνησα, πού ἔχουνε πολλὰ ἰταλ. θαροῦνε μερικοὶ πὼς εἶναι ἀπὸ τὸ *botte*, πού σημαίνει ἀπάνω-κάτω τὸ ἴδιο. Φαίνεται λοιπὸν πὼς ἐδῶ γίνεται παρετυμολογικὴ σύγκριση.

Μπόσνερο (τό) = *μπόσ(ι)κο* (ἀπ' τὸ τ. *bosh*) + -*ερο* παραγωγικὴ κατάληξη.

1) τ > d κατὰ ἀφομοίωση ἠχηκὴ πρὸς τὸ ἀρχαῖο β.

Μπουμπούκλ (τό) από το αρχαίο έλλ. βύμβουξ. Ἡ ἀρχαία προφορά τῆς 2ης συλλαβῆς: *μβυ*=*βυ* ἔνεκα τὸ μυτόπνοο μ ἔμεινε στὴ γλώσσα μας ὥστε σήμερ' ἡ πρώτη συλλαβὴ *βο* γίνεται *μπου* ἔτσι: τὸ ἀρχαϊκὸ β > b κατὰ ἀφουοίωσι πρὸς τὸ b τῆς 2ης συλλαβῆς, καὶ τὸ *ου* > *ουμ* (ΓΓΕ. γ' σελ. 158) ἢ καὶ *μπο* > *μπου* (ιδ. βιβλ. σελ. 159) ἀπὸ γειτονικὴ συνεργία.

Μύτ (ἦ). Ἡ δική μας ἡ *μύτη*, πρὸ σωστὸ *μύτι* (μὲ δύο *ττ* ¹) δὲν εἶναι βέβαια ἡ ἀρχαία *μύτις*, μὰ ἀφοῦ ἔγινε τὸ *μύτι* καὶ συμφώνησε μὲ τὸ *μύτις* φθογγικὰ σχεδὸν ὁλότελα, καὶ λίγο ἀπόμακρα καὶ νοηματικά, συχίασε τὰ δυὸ οἱ ἔλληνίζοντες, νὰ ποῦμε, μάλιστα ὅταν δὲν προφεροῦνταιε πιὰ στὴν κοινὴ ὁμιλία τὰ διττὰ σύμφωνα κι ἔτσι γράψανε *μύτις* τὴ *μύτι* (*Ἀνωνύμου ἱατροῦ 265 ἔκδ. Emerin Anecd. Medica gr.), ἔνῳ ὁ Πτωχοπρ. τὴν ἔγραψε *μύτι* (Β', 52). Ἄν τὸ δικό μας τὸ *μύτι* εἶτανε ἀπ' τὸ ἀρχαῖο *μύτις*, θὰ τὸ λέγαμε ἡ *μύτιδα*: πρβλ. *κόνιδα*, *βώτριδα* (δηλ. βρώτιδα²) *ὄρνιθα* κτλ. Ἀφτὸ εἶναι μιὰ σοβαρὴ ἀντίρρηση πὼς ἀπ' τὸ ἀρχαῖο *μύτις* δὲν μποροῦσε νὰ βγεῖ *μύτι*. Ἡ ἀρχαία αἰτ. βέβαια κάμνει καὶ *ὄρνι*, ἔμεις ὅμως φαίνεται ὅτι ἀκολουθώντας τ' ἄλλα τριτόκλιτα δὲν εἴπαμε ἡ *ὄρνη*, εἴπαμε: ἡ *ὄρνιθα* (μόνο ἡ *χάρη* λέμε ὄνομ., κατὰ τὴν παντάκουστη αἰτ.: τὴν *χάριν*, ὥστόσο εἴπαμε καί: ἡ *χάριτα*), δὲν μποροῦσαμε ὅμως φαίνεται, νὰ ποῦμε ἡ *κόνη*=ἡ *κόνιδα*, ἡ *βώτρη*=ἡ *βώτριδα*, γιατί ἡ κατάληξι *-ίδα* ἀπ' τὰ δῆζοντα (ἰσχ. *πιτρίς* > *πατρίδα* κτλ.) εἶναι πολὺ μέσ' στὴν ψυχὴ μας (Γρ. Φιλ. § 1394) γιὰ τοῦτο εἴπαμε ἀκόμα καί: ἡ *βωτριδα*, ἡ *τηνηλίδα* (ἀπ' τὸ: τὴν *τήλιδα*, ἡ *τήλις*=εἶδος τριφυλλί), ἡ *κονίδα* ἀπ' τὴν ἀρχαία ἀκόμη τονισμένο: ἡ *κονίς*, ἴσως καὶ κανένα ἄλλο. Μπορούσαμε λοιπὸν ἀπ' τὸ: *μύτις* νὰ ποῦμε ἀκόμα: ἡ *μυτίδα* (μ' ἔκα *τ*), ὄχι ὅμως: ἡ *μύτι* (μὲ δυὸ *ττ*). Ἄπὸ ποῦ βγαίνει λοιπὸν ἡ δική μας: ἡ *μύτι*; Ἀφτὸ ἔρχομαι νὰ πῶ τώρα. Ὑπάρχει ἀρχ. ἔλλην. λέξι συνθετὴ: *ἀπομύτι* (=βγάξω τὴ μύξα ἀπὸ τὴ μύτη), ἀφτὴ ἡ λ. ὑποθέτει τὸ ἀπλό: *μύτι*. Ἐτοῦτο λοιπὸν ἔτσι ἀπλό δηλ. χωρὶς πρόθεσι, τῶξαι ἐφτυχῶς ὁ Ἡσύχιος. Γιὰ νὰ τῶξει λοιπὸν ὁ Ἡσ., θὰ πεῖ πὼς λεγότανε, ἡ πὼς κάπου τῶρε γραμμένο. Μὰ γιὰ νὰ τῶρε ἀφτὸς γραμμένο, οἴγουρα θὰ λεγότανε. Καὶ νὰ λοιπὸν ἔτσι μεταρρηματικά ἀπ' τὸ *μύτι* βγαίνει ἡ *μύτι*, ὅπως ἀπ' τὸ *πλανάω* > ἡ *πλάνη*, ὅπως ἀπ' τὸ *ἀσάομαι* > ἡ *ἄση*, ὅπως ἀπ' τὸ *πλημύρω* > ἡ *πλήμη*, ὅπως ἀπ' τὸ *καπνίζω* ἡ *κάπνη*. Πῶς τὸ: *μύτι*

1) Ἡ προφορά τῆς μὲ δυὸ *ττ* σώζεται στὰ Δωδεκάνησα κλπ., στὶς χῶρες δηλ. πού προφέρουν ἀκόμα τὰ διττὰ σύμφωνα καὶ μόνο ἀφτὸ εἶναι ἀρκετὸ νὰ μᾶς δείξει τὴ σωστὴ παραγωγή.

2) Ἀπ' τὸ συμφωνομὸ τοῦ Εὐαγγελικοῦ β ρ ῶ σ ι ς (Μαθ. 6. 19) μὲ τὸ ε ὕ ρ ῶ τ ο ς — ε ὕ ρ ῶ ς ἔρνε τὸ β ρ ῶ τ ι ς > β ρ ῶ τ ι δ α > β ῶ τ ρ ι δ α.

καὶ ἡ *μύτι* τονίζονται στὸ ἴδιο φωνήεντο, ἀφτὸ δὲν ἔχει νὰ κάνει, ἔχουμε κι ἄλλα τέτοια: *σκιζω* > *σκιζα*, *σκούζω* > *σκούζα*, *παρασούρω* > *παρασούρα* (=ἡ σκούπα, δηλ. ἡ φροκαλιὰ στὴ Δυτ. Κρήτη) κτλ. Ἄπ' τὸ *μύτι* γράψανε (ἢ καὶ εἴπανε) τὴν ἔλληνικούρα: *μύτις* (μὲ δυὸ *ττ*, παρακαλῶ) καὶ τοῦτο εἶναι, πού θησαυρίζει στὸ λεξικό του ὁ Ἡσύχιος.

Ναγός (ὁ): *ἀγωγός*, κατὰ ἀπλολογία (ΓΓΕ. β', 143): *ἀγός* καὶ ἀπὸ τὸ *ν* τῆς ἔν. αἰτ. τοῦ ἄρθου τὸν *-ἀγ* > *τὸ-ναγ* > ὁ *ναγός*: πρβλ. τὸν *οἰκοκῶρη* > ὁ *νοικοκῶρης*, τὸν *ὄμο* > ὁ *νῶμος*, τὴν *Ἰδα* > ἡ *Νίδα*, ἡ *Ν-ίμ-προ*, ἡ *Ν-ιό*, ἡ *Ν-ικαριά*, ὁ *Ν-αίμονας*, ὁ *Ν-ιορδάνης*, ἡ *ν-αίρα*, ἡ *Ν-αῖνο*, ὁ *ν-άμιμος*, ὁ *ν-ήλιος*, ἡ *ν-ουρά*, ἡ *ν-άκρα*, ὁ *ν-πιτάφιος*, ὁ *ν-ίχουρας* (<ἴκτερος) κτλ. Τὰ πότερα ἀπ' ἀφτὰ εἶναι ἰδιωματικά, μὰ στὴν ἐπιστήμη ἀφτὰ βέβαια δὲν τὰ ξεχωρίζουνε ἀπὸ τὰ κοινά. Πρβλ. τ' ἀρχαῖο *ἡδνμος*, πού δὲν εἶναι ἄλλο ἀπ' τὸ *ἡδνμος* μὲ προθεματικὸ *ν* ἀνάλογο μὲ τὰ παραπάνου νεοελληνικά κατὰ τὸν Buttman.

Ναζλανίζω ἀπ' τὸ *τ. nazlandim* < *nazlanirim*: πρβλ. *naz*=*νάξι*. **Νάτογκες** (ὁ): τὸ: *νάτον-καλέ* > *νάτον-κα* > *νάτογκ*: ὄνομαστ. ὁ *νάτγκες*, πρβλ. *ναίς*—*καλέ* > *ναίσκε* (ΓΓΕ. β', 12).

Νέ! ἀποσπασμένη ἢ πληθ. καταλ. τῶν ρημάτων: *θὰ πάμενε*; > *ἀπάμ' νε*; *θὰ φάμενε*; > *ἀ φάμ' νε*; ¹) κτλ., πού θεωρήθηκε ἐρωτηματικὸ μόριο καὶ πέρασε καὶ στὰ ἑνικά: *ἀ νάτ' νε*; *ἀ πὰς νε*;

Νεγκάζω: ἐπειδὴ ἡ πρῆθ. *ἀνά* γίνεται ἰδιωματικὰ *νέ* ὡς *ἀ'* συνθετικὸ (πρβλ.: *ἀναβαίνω* > *νεβαίνω* κτλ.), θεωρήθηκε καὶ τὸ: *ἀναγκάζω* πὼς ἔχει *ἀ'* συνθ. τὴν: *ἀνά* καὶ λέχθηκε ἰδιωμ.: *νεγκάζω*.

Νενιάζω=*νανουρίζω* δλδ. τραγουδῶ: *νένι νένι* ἀφτὸ εἶναι ἄλλος τύπος τοῦ *νάνι νάνι*, ὅπου τὸ *α* γίνεται *ε* ἀπὸ τὴ γειτονία τοῦ *ν* πρβλ. *Παναγιά* > *Πανεγιά*, *πινίκι* > *πινέκι* (Σινασὸ), (Νέαν κόμη): *Νάγκωμη* > *Νέγκωμη* > *Εγκωμη* (λάθος ὁ Μενάρδος στὴν Ἀθηνά τομ. ιη' σελ. 384).

Λοιπὸν δὲ γίνεται ἀπὸ τὸ: *ἐννοια* > *ἐγνοια* καὶ θέλει ἄλλο εἶναι τὸ *νενοιάζω* > *ἀνεγνοιάζω* εἶμαι *ἀνέγνοιαστος* > *ἀνέγνοιαστος* = *ξένοιαστος*: πρβ. *ξεννοιάζομαι*.

Νεδιάζω: γίνεται ἀπὸ τὴ φράσι: *νὰ διέ (ἦν ἰδέ)*: *ναδιάζω* καὶ κατόπι *νεδιάζω* κατ' ἀναλογία ἄλλων ρημ. (ἀ)νά-> *νε*- πρβ. *ἀνακατόνω* > *νεκατόνω*, *ἀνα(σ)κουμπώνω* > *νε(σ)κουμπώνω*, *ἀνακωλώνω*, *ἀνακαθαρίζω* > *νεκαθαρίζω*, *ἀναγουλιάζω* > *νεγουλιάζω*, *ἀνασπῶ* > *νεσπῶ* καὶ *νεσπίζω* ²), *ἀναπτερακίζω* > *νεφτερακίζω* κτλ. βλ. Θρακικά τομ. Δ', 303—305.

1) Τὸ πρῶτο *ε* ἀποσιωπάται: *θ ἀ φ ἀ μ (ε) ν ε* κτλ. κατὰ τὸ νόμο τοῦ Κρέτομερ, ἔνεκα τὴ γειτονία τοῦ *ν* (ΓΓΕ. ἀ, 88 καὶ πέρο).

2) Ἐμεῖς λέμε: *κ ο υ σ π ῖ ζ ε*' (=ινάξει) τὸ *γ α ἱ μ α*' δλδ. *ἐ κ σ π ᾶ ζ ε ι* > *κ σ π ῖ ζ ε ι* > *κ ο υ σ π ῖ ζ ε ι*.

Νεφτερακεϊ' ἀφοῦ τὸ β' συνθετικὸ εἶναι τὸ φτερό (< πτερόν), ἡ γραφὴ μὲ ν: *νευτερακεϊ* μοῦ φαίνεται τυπογρ. λάθος. *Ἀναφτερουγίζει* > *ἀνεφτερουγεί* > *νεφτερακεϊ*, ἡ καταλ.- *ουγεί* ἔγινε: - *ακεϊ* ἀπ' τὸ ὁμοιονόημο: *λακίζει* > *λακεϊ*=*λαχταρῶ*, πετῶ, ὅταν ὁ λόγος μάλιστα εἶναι γιὰ τὴν καρδιά.

Νεκούλκουτος' (=χωρὶς κουκούλα) συμφυρμός: *νεκούκουλος*+*νεκούκουλος* (=μὲ ἀσκέπαστη τὴν κούτρα).

Νερεύουμ' εἶνε τό: ἀνερεύομαι.

Νιάτα (τά) ὁ πρῶτος τύπος εἶναι: *τά νιάτα* πληθ. τοῦ: ἡ *νιότη*, δηλ. ἀλλαξόγενο· προβλ. ἡ *ἀχνότη* > *τά (ἀ)χνότα*, ὁ *πηλός* > *τά πηλά* κτλ. Κατόπι ἔγινε: *νιάτα* κατὰ τὰ ἀποδέλοιπα μὲ -*άτα* λ.χ. *γεμάτα*, *πρεπάτα* κτλ. Ἡ *νιότη* πῆρε στὸν πληθυντ. τύπο οὐδέτερο, γιατί συνεπάρθηκε μὲ ἄλλους ὁμοιονόημους πληθυντικούς: *τά κάλλη*, *τά χόντρητα*, *τά πάχητα* κτλ. Κατὰ τὸ: *τά νιάτα* εἶπαν ἀπ' τὸ ἐνικό: ἡ *μικρότη* (=ἡ μικρὴ ἡλικία) τὸν πληθυντ.: *τά μικράτα*.

Νοιάζουμ' (ὄχι *νιάζουμ'* μὲ ι) θέλει μὲ οἰ, γιατί εἶναι ἀπ' τὸ *ἐννοια* =φροντίδα, ἄλλο τὸ: *νιώνω*=*νοῶ*, ἐνόησα > ἐνοησα > ἐνιωσα—*νιώνω*—*μετανιώνω*, κὶ ἄλλο πάλι τὸ *νιώνω* (>*νεώνω*=*νεάζω*)—*Ξαναανιώνω*=*Ξανά γίνουμαι νέος*.

Νιτσιτσια (τά) ἀπ' τὸ *νινί* > *νινίτσι* καὶ κατόπι κατ' ἀνομοίωση τῆς τῆς β' συλλαβῆς ἀπὸ τὴν α' καὶ ἀφομοίωση τῆς πρὸς τὴν τρίτη; *νιτσιτσια*—*νιτσιτσια*.

Νομάτοι (οἱ) ἀπ' τὸ ἀποστολικὸ: «ὄχλος... *δνομάτων*... ἑκατὸν *εἰκοσι*» Πραξ. α', 15. προβλ. οἱ *Ἀσωμάτοι* ἀπ' τὴν γεν. *τῶν Ἀσωμάτων*. Ὁ ἄλλος ὁ τύπος: *νοματοί* μὲ τὸν τόνο στὴ λήγουσα, γίνεται ἀπὸ τὸν πληθυντ. τύπο: *νοματαῖοι* > *νοματῖοι* > *νοματοί*· προβλ. *καπεταναῖοι* > *καπετανῖοι* > *καπετανοί* κτλ. (Χατζηδάκη Λεξοφκ. ἀρχ. γ', 112, ὅπου μᾶς φιλέβει καὶ μιὰ ἀσυνταξία κατὰ τὰ εἰωθότα: «ἔν τινι συλλογῇ... ἐκ Λέσβου σταλεῖσαν»).

Νομῆ (ἡ) ἐδῶ γίνεται ἡ λ. ἀπὸ τὸ νόμος καὶ δὲν ἔχει σημασιολογικὴ σχέση μὲ τὸ: *νομή*=*βοσκή*, *μοιρασιά*.

Νομπέτ' λ. τ. *nobet* ἴδιο νόημα.

Νουρά (ἡ) τὸ ἀρχικὸ ν εἶναι τοῦ ἐνικ. ἀρθρ. τῆς αἰτ. *τὴν*—*οὐρά* > ἡ *νουρά* (κοίτα λ. *ναγός*).

Νιάγκα (ἡ) δάγκειος πυρετός, πού προέρχεται δλδ. ἀπὸ τὸν ποταμὸ Ντάγκη.

Νιάλια (τα) λ. τ. *dal* ἴδ. νόημα.

Νιαντουλίζω ἀπ' τὸ *τανταλίζω* δλδ. *τανταλώω*,

Νταλώνουμαι συναπαρμός: (ἐντρανίζομαι >) *ἀντραλίζομαι* + *τανταλώνουμαι* > *νταλώνουμαι*—*νταλωμίδα* καὶ σ' ἐμᾶς *νταλωμάρα*.

Ντιέ λ. τ. *de* ἴδια σημασία.

Ντενιτώνω κατ' ἀφομοίωση τῆς α' συλ. πρὸς τὴ β' ἀπ' τὸ *τενιτώνω*, πού γίνεται ἀπ' τὸ *τέντια*, ἀπὸ τὸ τελικὸν τῆς ἀντων. *τὸν*—*τενιτώνω*.

Νιρλικιώνω ἀλλοῦ: *νιρλικιώνω* καὶ πιὸ σωστὰ *δρολικιώνω* ἀπ' τὸ βυζαν. *δρολικός* (Χατζηδ. Ἀθ. λς', 188 κ.π.), πού ὡστόσο συχίστηκε μὲ τὸ περσοτούρκικο *derlik* κὶ ἀπὸ δῶ τὸ ἀρχικὸ d ἀντι δ.

Νιρλικι (το) λ. τ. *derlik* ἴδιο νόημα (κ. πιὸ ἀπάνω).

Νιιστηλώνω ὄχι *διστηλώνω* ἀλλὰ *ἀντιστηλώνω* > (ἀ)νιστύλι, ὥστε τὸ *στυ* μὲ ν.

Ντι-ντιρ (το) λ. τ.

Νιουρβανίζω ὁ Πτωχο. ἔχει τὸ στιχο 190: «ἐπάρετε *δουρβανιστὸν* ὀξύγαλον κυράδες». Ὁ Κοραῖς (Ἄτακ. α', σελ. 184) δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσει. Ἐπίσης ἀναφέρει ἀπὸ τὸ *Δουκάγγ.* (σελ. 1007) «ὕδρογαλα τὸ ἀπὸ τοῦ *δρουβάνου*».—*Δρούβανον* εἶναι ἓνα δοχεῖο ξύλινο σὰ βαρέλι, πού στενέβει ἀπ' τὴ βίαση πρὸς τὸ στόμο κὶ ἔχει σὰ γουδόχερο, νὰ ποῦμε, ἓνο ξύλο μακρὺ, πού στὴ βίαση του εἶναι καρφωμένο ἓνα κυκλικὸ ξύλο ἀρκετὰ βαρὺ. Μέσα στὸ δοχεῖο χύνουν τὸ γάλα, τὸ προωρισμένο νὰ βγάλει βούτυρο, καὶ μὲ τὸ ραβδί, πού εἶπαμε, τὸ χτυποῦν. Το ὄργανο ἀπὸ τὴν Πάναρχο τὸ λέγανε: ἡ *νιουρβάνα*. Τὸ ἀπόλειμμα τοῦ γαλάτου μετὰ τὴν ἀφαίρεση τοῦ βουτύρου εἶναι τὸ *δουρβανιστὸν ὀξύγαλον* τοῦ Πτωχοπρ. ἢ τὸ *ὕδρογαλα* τοῦ *Δουκάγγ.* Ἀπὸ οἱ Παναρχοὶ τὸ λένε: ἡ *τσιουρβάτικα*, λ. σλ.

Νιουγουστιζώ ἀπ τὸ τ. *dogustum* < *dogusurnm*=ἀλληλοδεθρῶνται.

Νιουργουνζ' (τὸ) τούρκικα ἀντι *dürbün* κατὰ παρετυμολογία πρὸς ἄλλη λέξη ὁμοιόφθογγη, ἀλλὰ διαφορονόημη *durgun*, πιὸ γνωστὴ ὁμως.

Νιουιλύκ' λ. τ. *duhluk* ἴδιο νόημα.

Νιυμάρα ἀντι *δυμάρα* τὸ δ > d κατὰ πρετυμ. ἀπ' τὸ *ντύμα* < *ντύνομαι*.

Νυχηρεύγω ἀπ' τὴ λ. *νυχιέρι*, πού γίνεται κατὰ τὸ (ὀ)λημέρι, κὶ ὄχι κατεφτείας ἀπ' τὸ: *ἡμερέβω*.

Νῶμος (ὁ) βλ. λ. *ναγός* (σελ. 269) καὶ *νουρά* (σελ. 270).

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ

ΣΕ ΑΛΛΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ΑΠΟ ΛΕΞΕΣ ΣΑΡΑΝΤΑΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΤΣΥ κ. ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΔΟΥ

ΘΡΑΚΙΚΑ ΤΟΜ. Δ', ΣΕΛ. 324—333.

Αὔρι· ιδιωματικός τύπος τοῦ αὔριου γίνεται κατὰ ἄλλα ἐπιρροήματα, μάλιστα χρονικά, πού λήγουνε σέ ι, λ.χ. *πέρι* (κατὰ τοῦτο εἶπανε στήν Κρήτη: *φέτι*—ἀντί *φέτο*), *προπέρι*, *πάρι*, *κατόπι*, *ἀκόμη* κτλ. Ἔλλα ἐπιρροήμ. μέ τελικό ι ἔχουμε· τοπικό: *ἀντίκρου*· τροπικό: *ἔτσι*, *ἀγόλι*· ἰφθέτικο: *μακόρι*· ἀρνητικό: *ὄχι*, ἂν θέλετε ἄς εἶναι καί τὸ ποσοτικό: *κυνκοῦτσι* (=καθόλου) δλδ. *μήτε κουνκοῦτσι*.

Ἀρνίθια (τά): τὸ ἀρχικό ἀ ἀντί δ εἶναι ἀφομοίωση πρὸς τὸ α τοῦ πληθυντικοῦ ἄρθρου: *τά ἀρνίθια* > *ἀρνίθια* καί κατὰ ἀποσιώπηση τοῦ πρώτου α: *τ' ἀρνίθια*.

Ἀρχινεύω· ἀντί: *ἀρχινεύω* τὸ *ρχ* γίνεται *ρχ* ἀπὸ φραγμακὴ ἀνομοίωση, γίνεται δλδ. τὸ συνεχικό χ στιγμακὸ κ γιὰ νὰ μὴν εἶναι κ ἀφτὸ συνεχικό σάν τὸ ρ: *ρχ* > *ρκ*.

Ἀχούρ (τὸ)· λέξη πού τὴν πήραμε ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς Τούρκους, μὰ πού οἱ Τούρκοι δὲν τὴν πήραν ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ περσικό: *ahur* (=στ ἴβλος). Ἡ περσικὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ εἶναι γλ. ἀδερφές· πρβλ. *dushman*—*δυσμενής*, *abileh*—*φλύκταινα*, *hesti* (=ὑπρξη)—*ἔστι*, *heft*=*ἑπτά*, *hem*—*ἡμα*, *homou*, *nam*—*ὄνομα*, *hemnam*—*ἡμώνυμος*, *abenos*—*ἔβενος*· ἀπ' τὸ *πέρσικο* *abenos* εἶπαν οἱ Τούρκοι *abanoz* κ ἐμεῖς ἀπ' τὰ τούρκικα: *ἀμπανοζι*, καὶ ὁμως λέμε πὼς οἱ Τούρκοι τὸ πήραν *τάχα* ἀπ' τὴν ἀρχαία ἑλλην., μὰ ὅταν οἱ Τ. εἶπαν *abanoz* ἀρχ. Ἕλληνες πού εἶτανε; κ ἀλλιῶς δὰ ἡ λέξη ἀφτὴ δὲν εἶναι ἰαπετικὴ. Οἱ Πέρσες τὴν πήραν ἀπὸ τοὺς Αἰγύπτιους πού τὴν εἶχανε μέ τὸν τύπο: *hbnj* (Spiegelberg KZ. 41. 131), κ ἀπ' τοὺς Πέρσες, ὑποθέτω, τὴν πήραν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μαζί μέ πολλὰς ἄλλες λέξεις λ. χ. *ἄγαρος*, *ἀσπάραγος*, *μάγος*, *παράδεισος* κτλ., *zuluf* *ἴουλος*, τὸ *παράξενο* εἶναι πού ἀφτὸ νεοελληνικά τὸ λένε κάπου *ζουλούφι* (Θρακικά, β', 214). γιὰ τὸ ἀρχικό ζ πρβλ. *ζάπτω* (<*ἰάπτω*) καί γιὰ τὴν κατάληξη *ούφι* πρβλ. *ματούφι*, *ζουζούφι*· ὥστόσο τὸ κοινὸ εἶναι: *τσουλούφι*· οἱ Θράκες λοιπὸν πού ἀκούανε ἀπ' τοὺς Τούρκους μέ τὸ ἴδιο νόημα *ζουλούφι* δὲν ἀποκλείεται ν' ἀντικαταστήσανε τὸ ἀρχικό *τα* μέ τὸ συγγενικό τοῦ ζ.

Ἀμά· πὸ σωστά θὰ γραφότανε μέ δύο *μμ*, γιὰτι εἶναι τὸ ἂν *μη*—*κατ'* ἀφομοίωση: *ἀμμή* > *ἀμμά* κατ' ἀναλογία τῶν πολλῶν νεοελληνικῶν

ἐπιρροημάτων μέ α: *καλά*, *ἄσχημα* κτλ. πρβλ. *ἦνι* > *νά* (τὸ δειχτικό μέ ὄξεια *ὄχι* βαρεία) *δή* > *δά*, *ἔτσι* > *ἔτσιά*, *ἀντίκρου* > *ἀντίκτρα*, *ἀλλί* > *ἀλιό*, *ἐκεῖ* > *ἐκιά*, *πῆ* > *ἐπά*, *ἀγάλι* > *ἀγαλία*, *ταχὺ* > *ταχιά*, *ἀκόμη* > *ἀκόμα*, *κιαπέκει* > *κιαπέκια* κτλ. Τὸ *ἦνι* εἶναι συγκοπὴ ἀκόμη ἀπ' τὴν ἀρχαία, ἀπὸ τὸ πιδό πλέριο: *ἦνιδε*. Οἱ Τούρκοι πήραν ἀπὸ μᾶς τὸ *να* ἐτοῦτο, πού δὲ θέλει βέβαια καί πλὺν λεμόνι γιὰ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς.

Ἀγκανός (ὁ)· εἶναι τὸ *μτγν*. ὁ *ἄκαν*, τοῦ *ἄκανος*: «ὁ ἄκαν ὁ ἐν τῷ Λιβάνῳ» (Βασίλ. Δ. ιδ', 9) «καὶ συνεπάτησαν τὴν ἄκανα», (ἀφτοῦ). Τὸ κ γίνεται *γκ* ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ: *ἀγκάθι*.

Βγήκα προσταχτικὴ ἀντί *ἔβγα*· ὁμοίως λένε: *μπήκα*, ἀντί *ἔμπα* καί φαίνεται πὼς ἡ κατάληξη *-κα* πέρασε ἀπὸ τὸ κοινότερο: *στέκα* (ἀρχ.: *ἔστηκε*—*ἔστηκέτω*) πρβλ. *νά βγήκω*=*νά ἔβγω*.

Γαργαλένω· κοιν. *γαργαλένω* εἶναι τὸ ἀρχαῖο *γαργαλίω* πού ἔγινε *γαργαλένω* κατὰ τὸ *παιδένω*. Πολλὰ ἑλληνικά ῥήματα καί τῆς νέας καί τῆς ἀρχαίας ἑλλ. ἀλλάζουσε κατὰ τὸ πρότυπο ἄλλων ὁμοιονόμων ῥημάτων (λ.χ. τὸ ἀντιῶ γίνεται *ἀγναντιάω* κατὰ τὸ *κοιτάω* καὶ *ἀγναντένω* κατὰ τὸ *παραμονένω*, τὸ *χορτάω* > *χορταίνω* κατὰ τὸ *εὐφραίνω*, *ἀνακατώνω* > *ἀνακατένω* σάν τὸ *ἀναδένω*, *διακονῶ* > *διακονένω* ὅπως τὸ *ζητιανένω*, *λιγώνω* > *λιγένω* κατὰ τὸ *λιγοστενω*, *ἀβγατίω* > *ἀβγατίνω* κατὰ τὸ *πληθαίνω*, *σπαράω* > *σπαρταῶ* κατὰ τὸ *λαχταῶ*, *ἀγαρένω* > *ἀγαριάω* (Ἀρκαδία) σάν τὸ *ἀναγκάζω* *ἀγιουτάω* (=βοηθῶ) > *ἀγιουτένω* (Ἰθάκη) ὅπως τὸ *διαφεντένω*, *ἀγγριφίω* (Χιό) > *ἀγγριφώνω* (Ἀδριανούπολη) ὅπως τὸ *καρφώνω*, *ἀγκαθίζω* (Πάξοι) > *ἀγκαθώνω* κατὰ τὰ *κεντρώνω*, *ἀγγελώνω* καί πάλι τὸ *ἀγκελώνω* > *ἀγκελίω* κατὰ τὸ *κεντριώω*, *νυχτιώνω* > *νυχτιάω* ἀπ' τὰ: *βραδιάω*, *μεσημεριάω*, τὸ *βούλομαι* > *βουλιόμαι* κατὰ τὸ *συλλογιόμαι*, τὸ *ἐφομαι* > *φκιοῦμαι* κατὰ τὸ *καταριοῦμαι*, τὸ *χλοάω* > *χλοῖω* κατὰ τὸ *πρασινίω* (*χλόη*=*πρασινάδα*), τὸ *ζητῶ* > *ζητένω* κατὰ τὸ *γυρεύω*, τὸ *τσαλιστίω* (τουρκ. *tsialisdim*) τὸ εἶπαν καί *τσαλιστεύω* (=καταγίνομαι) κατὰ τὸ *δουλεύω*, τὸ *φωνῶ* γίνεται *φωνάω* κατὰ τὸ *κράζω*, τὸ *καταχώνω* λέει ὁ κ. Χατζηδάκης γίνεται *καταχωνιάω* κατὰ τὸ *ενταφιάω* 1), τὸ *σεῖω* τὸ εἶπανε στὸ Μπογατσικό *σεινάω* κατὰ τὸ *τινάω*, τὸ *ἀρπάω* γίνεται *ἀρπάχνω* κατὰ τὸ *ἀδράχνω*, τὸ *γενωμένος* σάν τὸ *καμωμένος*, τὸ *φωνάω* τὸ λέν ἰδιωματικά *φουριάω* (Πέραμο τῆς Κύζικος) κατὰ *χονριάω*, τὸ *στρώνωμαι* > *στρωνιάωμαι* κατὰ τὸ *θρονιάωμαι*, *μαργαίνω* > *μαργώνω* σάν τὸ *ταρκώνω*, *μολύνω* > *μολένω* κατὰ τὸ *λοιμεύω*, *θαρρῶ* > *θαρρένω* κατὰ τὸ *πιστένω* κτλ., ἔτσι λοιπὸν καί τὸ: *γαργαλίω* > *γαργαλένω* κατὰ τὸ *παιδένω*.

1) Τὸ λαϊκὸ εἶναι *ταφιάω*:

“Ομοια και οι αρχαίοι είπαν τό : σιτῶ > σιτίζω κατά τό : ποτιζώ και σιτεύω κατά τό ὑδρεύω τό : στένω > στενάζω κατά τό : κραυγάζω, σκαλῶ > σκαλεύω κατά τό ἀναδεύω και σκαλίζω κατά τό συνδανιλίζω, τὸ βαρύνω > βαρύνθω κατά τὸ πλήθω, τυραννῶ > τυραννεύω κατά τὸ βασιλεύω, ριγέω > ριγῶ κατά τὸ ἀντίθετο ἰδρῶ, ἀγκιστρῶ > ἀγκιστρῶ κατά τὸ ἀλιεύω. Τὸ θαρρῶ τὸ εἶπανε θαρρύνω κατά τὸ διτύνω, τὸ ὑπιοχομαι > ὑπιοχοῦμαι κατά τὸ ἀντίθετο ἀρνοῦμαι, τὸ πέτομαι > ἴπταμαι κατά τὸ ἴσταμαι και πετάομαι κατά τὸ κρεμάομαι τὸ πάσχω > πασχίζω κατά τὸ φροντίζω, τὸ λάζομαι > λάζυμαι κατά τὸ ἄνυμαι, τὸ στέγω > στεγάζω κατά τὸ σκεπάζω, τὸ ἐρημῶ > ἐρημάζω (=εἶμαι μόνος) κατά τὸ ἠουγάζω τὸ ὄζω > δζαίνομαι, κατά τὸ δσφραίνομαι κτλ.

Γήτεψε· τοῦ ρημ. γητέβω πού γίνεται ἀπ' τὸ γοητεύω > γοητέβω πού τὸ θαρέψανε (ἐ)γὼ γητέβω (ΓΓΕ. α', σελ. 28, β' σελ. 43).

Γιά ταῦτο ἀπὸ τὸν πληθ. ταῦτα γίνεται ἐνικό ιδιωματικό : ταῦτο ἀντὶ τὸ κοινό : τοῦτο.

Γιῶς· εἶναι τὸ ἀρ. ἔλλ. ἐπίρρ. ὄς, μετὸ συνηθ. πρόθεμα γι διαφοροτικό ἀπ' τὸ εἰς > ἀφομοίωση : ὄως, ἀπλοποίηση : ὄς). Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης πού θέλει και τὰ δύο τὰ ὄς μετὰ δασεία μόνο, γιὰ νὰ μὴ συγχίζονται τὰ δύο ἀπὸ τοὺς ἀνίδεους, θαρῶ, δὲν ἔχει δίκιο: πρβλ. ἄμα=ὄμως, ἀλλὰ κτλ. δλδ. ἐναντιωματικό και ἄμα=μαζί, ὁμοῦ κτλ. δλδ. τροπικό, ὄρος (τὸ)=βουνὸ και ὄρος (ὁ)=terme κτλ.

Γιούκσανα· δλδ. οὔκσανα (=ἀκούσανε) μετὸ συνηθισμένο πρόθεμα γι ἀντὶ: κούσανα κατά τὴν πολὺ συνηθισμένη στοὺς βορειοανατολικοὺς Θράκες μετάθεση φθόγγων· πρβλ. πικνὸ > κνυπὸ, (καψάτι): κασοάτι > τσακάτι κτλ.

Γουλνοῦς· ἀντὶ γουλνοῦς δλδ. δλονοῦς· τὸ ἀρχικό γ εἶναι προθεματικό, τὸ ο κοντὰ στοὺ γ γίνεται ου (ΓΓΕ. γ', σελ. 160), τὸ γουλνοῦς γίνεται γουλνοῦς γιὰ τὸ ου κοντὰ στοὺ λ τὸ ὑγρὸ ἀποσιωπᾶται ἔνεκα τὸ ἄλλο ου πού εἶναι στὴν παρακατινὴ συλλαβὴ (νόμος Κρέτομερ ΓΓΕ. α' σελ. 88 κ. π.). Τέλος ἡ συλλαβὴ ροῦς εἶναι ὁ ἀντωνυμικὴ ἀπ' τὸ ἐκεινοῦς (=ἐκείνοῦς) πρβλ. ἀφτουνοῦς, ἀλλουνοῦς κτλ.. Ἐπίσης τὸ ἴδιο γίνεται και στίς ἄλλες πτώσεις δλονοῦ—δλονῶν, ἀφτουνοῦ—ἀφτουῶν, ἀλλουνοῦ—ἀλλουῶν κτλ. κατά τὰ ἐκεινοῦ—ἐκεινῶν.

Δά=δῆ (κοίτα λ. ἀμὰ σελ. 272.)

Δρέχω ἀντὶ τρέχω· και τὸ λένε μετὰ τὴ σημασία τοῦ κυνηγῶ συνηθῶς· τὸ ἀρχικό τ γίνεται χορδοχηρὸ d ἀπὸ τὸ ν τῆς αἰτιατ. τῆς ἀντωνυμίας τὸν (=ἀφτόν) λ.χ. τὸν τρέχω > τὸν δρέχω.

Ἐτσινὰ και ἔδεπῶς· τὸ: γα εἶναι προσχηματισμὸς (προσκόλλημα), πού μπορεῖ νὰ εἶναι ἐδῶ τὸ δεχτικό ἐπίρρ. νά· τὸ ἔδεπῶς πάλε εἶναι τὸ ἀρχ·

ὄδεπῶς, πού γίνεται ἔδεπῶς ἀλλάζοντας τὸ ἀρχικό ω=ο στοὺ νεοελληνικό δεχτικό ε πρβλ. ἀφτός > ἐφτός, ὄψῆ > ἐψῆ κτλ. (Φιλην. Γρ. Ρωμ. γλωσσ. § 1139).

Ἐχτέ· ἀντὶ χθές τὸ ἀρχικό ε εἶναι πρόθεμα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἀκόμα (Ἀριστοφ. Νεφ. 175, και Θεσμ. 616, Σοφοκλ. Ἄντ. 456). πρβλ. και τὰ δικὰ μας τοῦτος > ἐτοῦτος κατά τὸ ἐκεῖνος σὺ > εὐὸ κατά τὸ ἐγὼ κτλ. Τὸ τελικό ε ἀποσιωπᾶται κατ' ἀναλογία τοῦ ἐψῆ (<ὄψῆ) και πάλι τὸ ἐψῆ τὸ λέμε συνηθέστερα ἐψῆς κατά τὸ: ἐχτές.

Ἠλά· ἡ σωστὴ φράση εἶναι ἦθελε νά, κὶ ἐπειδὴ ἔγινε τυπικὸ στοιχεῖο ξεχωριστῆς ἔγκλισης, ἡ λέξη κολιβώθηκε και μίκρυνε ὅσο μποροῦσε· πρβλ. θέλω νά > θά). Πῶς ἔγινε τώρα τὸ κολόβωμα; ἀπ' τὸ ἦθελε σιωπήθηκε τὸ πρῶτο ε ἔνεκα τῆς γειτονίας τοῦ λ (νόμος Κρέτομερ) κὶ ἔμεινε ἦθλε, τὰ θλ ἐπειδὴ εἶναι και τὰ δύο δοντικά δὲν μποροῦνε νὰ σταθοῦνε κοντὰ κοντά, ἀποσιωπᾶται λοιπὸν τὸ θ κοντὰ στοὺ λ και μένει ἦλενά, τὸ λ+ν εἶναι ἀφρογλωσσικά, ἀποσιωπᾶται λοιπὸν και τὸ ν και μένει ἦλεά, τὸ εα κατ' ἀφομοίωση γίνεται αα ἀπ' τὰ δύο λοιπὸν ἴδια φωνήεντα ἀποσιωπᾶται τὸ ἔνα κὶ ἔτσι μένει ἡ λέξη ἦλά (<ἦθελε νά).

Κάται· δλδ. κάθεται ἀπ' τὰ δύο δοντικά θ+τ τὸ πρῶτο δλδ. τὸ θ ἀποσιωπᾶται γιὰ ἀνομοίωση και μένει κάεται, τὸ αε ἀφομοιώνεται σὲ αα δλδ. τὸ ε γίνεται ἴδιο μετὰ τὸ πλαῖνὸ του ἀνοιχτότερο α : κάται και τότε ἀπ' τὰ δύο ὅμοια φωνήεντα αα σιωπᾶται τὸ ἔνα κὶ ἔτσι προκύπτει ὁ τύπος: κάται (ΓΓΕ. α', 75).

Καβές (ὁ) ὁ λαϊκὸς τούρκικος τύπος εἶναι: καβέ (δλδ. καοβέ ἀπ' τὸ καχβέ τὸ ἀραβικό), ἔμεις συνηθῶς νεοελληνικά τὸ λέμε: καφέ παίροντας τὸν τύπο ἀπὸ τοὺς Φράγκους, τὸ καφενεῖο λαϊκὰ τούρκικα λέγεται: καβινές και ἀπλὰ καβές, τὸ καβινές εἶναι τὸ καχβεχανέ=σπίτι τοῦ καφέ δλδ. πού προσφέρεται καφές. Ἀπ' τὸ: καχβεχανέ ἔγινε τὸ δικὸ μας τὸ καφενεῖο δλδ. καφεχανεῖο. Τέτοια μὰ λέξη ἀνόητη δὲ θὰ τὴν ἔκαμνε ποτε ὁ ἑλληνικὸς λαός, τὴν ἔκαμαν ὅμως οἱ γραμματισμένοι του και τοῦ τὴν ἐπέβαλαν.

Κά· δὲν εἶναι βέβαια τὸ: καθόλου κατά συγκοπή, παρὰ εἶναι τὸ κά (ν) > και ἄν—βλ. παρακάτω: κανέμ' κάγκανες (προσφέρεται kaganis)=οὐδὲ εἰς κἄν. Ἐπίσης: κά δὲν πλοιοῦνταν, κά δὲ γρικᾶ (γράφει: γροικᾶ φθβη Γλωσσ. Ἐπισκ. σελ. 45. Χατζηδ. Ἐπετηρ. Παν.τομ. Θ', 1912—13 σελ. 47 και πέρα). Ἐδῶ λοιπὸν, ἄν και φαίνεται πῶς τὸ κά εἶναι τάχα συγκομμένο τὸ καθόλου, ἐπιστημονικά ἀποδείχεται πῶς εἶναι τὸ: κἄν και μετὰ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ τελικοῦ ν: κἄ, ὅπως φαίνεται στοὺ κἄν—κανείς > κάγκανεις. Τέτοιο ὅμοιο εἶναι τὸ ιδιωματικό: μως, πού ὅλοι τὸχουνε (ἀπ' τὸ μόλις τάχα και τὸ γράφονε μετὰ ο, ὅστοςο εἶναι τὸ: ἄμ' ὡς > μὸς (ΓΓΕ. σ', 164 β', 11).

Κάπα (ἡ) ἀπὸ τὸ κάτω λατινικὸ cappa=σκέπασμα.

Κάτσονα δλδ. καθήσονα > κάθσονα, τὰ θσ ἐπειδὴ εἶναι καὶ τὰ δυὸ συνεχικὰ γίνεται τὸ πρῶτο δλδ. τὸ θ στιγμικὸ *ε. κάτσονα* > *κάτσονα*, μὰ ἐπειδὴ τὸ ἦ τονίζεται, φαίνεται πὼς ἡ ἀποσιώπησή του ἔγινε πρῶτα σ' ἕναν ἄτονο τύπο *κάθ(η)σα(γα)* > *κάθσα(α)* > *κάτσονα*, ὥστόσο στὴ νέα ἑλλ. ἀποσιωποῦνται καὶ τὰ τονούμενα (MNE. β', 142).

Κανεμ' καὶ ἄν > κᾶν καὶ μὲ τὸν προσσηματισμὸ *ε* > *κᾶνε* τὸ μ. εἶναι ἀπομεινάρει τῆς ἀντωνυμίας *μου* μὲ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ ἄτονου τελικοῦ *ου*, πρβλ. *τάχα μου* > *τάχαμ*, *μπέλι μου* > *μπέλικιμ* κτλ.

Κονιόρτος (ὀ) ὑποθέτω πὼς τὸ *Κονιόρδος* εἶναι κύριο ὄνομα γιὰ τὴν Καβάλλα ὑπάρχει τὸ οἰκογενειακὸ ὄνομα *Κονιορδός* καὶ ἡ οἰκογένειά τους ἔχει ἀρκετὰ μέλη ἔγκριτα. Φαίνεται πὼς ὁ *Κονιόρτος* ἀφ' ἑαυτοῦ εἶτανε περὶ ἴφρανος καὶ περπατοῦσε κορδωμένος κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Παπαχριστοδούλου.

Λεγένια (τα)· Τὸ *λεγένι* τὸ πήραμε ἀπ' τοὺς Τούρκους καὶ ἀφτοὶ ἀπ' τοὺς Πέρσες: *legen*, πού εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀρχαῖο *λεκάγη* (βλ. λ. ἀχούρι σελ. 273), γιὰ τὴν περσικὴ καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἀνήκουσε στὴν Ἰαπετικὴ ὁμογλωσσία· πβ. *peder*—*πατήρ*, *mader*—*μήτηρ*, *birader*—*φρατήρ* κτλ.

Μπιρμί ἀντί: *πρό μου* δλδ. ἡ πρόθεση *πρό* καὶ ἡ ἀντων. *μου*, ὅπως στὴ λ. *κάνεμ* (βλ. παραπάνου). Ὁ τόνος στὴ λήγουσα, γιὰ τὴν εἶναι προάτονο· βλ. λ. *podēs* σελ.

Μπελίδα (ἡ) μετὰθεση τῆς λέξης *λεπίδα* (βλ. παραπάνου λ. *γιοῦκασα*)· Τὸ ἀρχικὸ π γίνεται βὰπὸ τὸ τελικὸ *ν* τοῦ ἄρθρου: *τὴν πελίδα* > *τὴν μελίδα*. *Μιγκρινιάζονται* τὸ ρημ. εἶναι τὸ *ἡμιγκρινιάζονται* δλδ. *μισομαλώνουν*· μὲ τὰ χέρια.

Μαῖμόπλα (τά)· ἀντί *μαῖμουδόπουλα* πρβλ. *αἰμοχουσία* ἀντί *αἰματοχουσία*, *μασκαρόπαιδο* ἀντί *μασκαραδόπαιδο* κτλ. (ΓΓΕ. α', 115 κ. π.).

Μπάξ (τὸ). λ. τ. *bax* ἴδια σημασία.

Μαζίτσα· τὸ ὑποκοριστικὸ τοῦ *μάζα*, πού κατάντησε ἐπίρρημα ἀπὸ φράσεις: *ἔρχονται μαζίτσα* δλδ. *ἔρχονται ὁμοῦ μὲ μικρὴ μάζα* (πρβλ. Ἱμπέρτος καὶ Μαργαρώνα στ. 12, 1). Ἔτσι εἶναι καὶ τὸ *μαζί*.

Νουνίζω *νοῶ* > *νοῶζω* > *νονίζω* καὶ κατὰ ἐπίδραση τοῦ *νοῖ*: *νονίζω*.

Νεπλιούμ' εἶναι τὸ: (ἀν) ἀπειλοῦμαι (*τινά*, ἐννοίται).

Νεσαίνω ἐδῶ τὸ *νε* εἶναι τὸ ἀρχικὸ δλδ. ἀπὸ τὸ *ἄνεσις* γίνεται τὸ νεοελλ. *ἀνεσαίνω* καὶ ἔπειτα *ἀνασαίνω* κατὰ τὸ ἀναπνέω τοῦ ὁποίου πήρε καὶ τὸ νύημα.

Ντογουσιζ' λ. τούρκικη.

Ντζουκούρα εἶναι ἡ λ. *τσεκούρα* ἡ μεγεθυντικὴ τοῦ *τσεκούρι* = πελέκι, μπαλάς. Τὸ ἀρχικὸ *τσ* γίνεται *τζ* ἀπὸ τὸ τελικὸ *ν* τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατικῆς: *τὴν*—*τσεκούρα* > *τὴν*—*ντσε...* > ἡ *τζεκούρα*.

Νύχιασε· τὸ κοινὸ εἶναι *νυχτώνω* γίνεται ὁμως καὶ *νυχτιάζω* κατὰ τὸ βραδυνάζω πρβλ. *μεσημεριάζω*, (*δ*)*λημεριάζω* κτλ. (κοίτα λ. *γαργαλεύγω* σελ. 273)

Παλιούρι· ἀγκαθωτὸς θάμνος, παλιούρι, παλιούρος.

Ποδέξ· τὸ ἀρχικὸ π εἶναι ἀπομεινάρει ἀπὸ τὴν πρόθεση *ἀπό* > *ἀπ* > *π'* τὸ: ὁδὲξ εἶναι τὸ: *ὄτε* μὲ τὸ τελικὸ ἐπιρρηματικὸ *ξ*· βάζομε τὸν τόνο στὴ λήγουσα κατὰ τὸ: *ποτές*, γιὰ τὴν καθαρτὸ τὸ *ποδέξ* εἶναι λέξη προάτονη δλδ. στὴ φράση δὲν τὴν τονίζομε καθόλου πρβλ. *τονε γράγω*, πού καὶ *τονε* νὰ τὸ τονίσεις καὶ *τόνε*, τὸ ἴδιο κάνει, γιὰ τὴν καθαρτὸ εἶναι ἄτονο πρβλ. ἀκόμα τὸ αἰτιολογικὸ *γὰ ὅτι* > *γιά*· *τι* πού τονίζεται στὴ λήγουσα κατὰ τὸ ἐρωτηματικὸ *γιατί*, ἐπειδὴ καθαρτὸ στὴ φράση τὸ λέμε ἄτονο.

Σαμνιάγια λ. τ. *shamdan* ἴδια σημασία.

Σαστίζω λ. τ. *sastim* ἴδια σημασία.

Πὲ γάλια· τὸ *γάλια* ἤβρε ὁ μακαρίτης ὁ Ξανθοῦδιδης (Εἰς τοκ. σελ. 496 κ. π.) πὼς γίνεται ἀπ' τὸ *γαληνά*. Ἐγὼ προσθέτω τὰ ἑξῆς: Πολλὲς φορές ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξης ἀποτελεῖ μὴ λεξούλα ἀφίτονη, χωρίζεται λοιπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μένει τὸ πρῶτο τμήμα τῆς λέξης γιὰ λέξη ἀλάκρη. Ὁ χωρισμὸς τοῦ τελικοῦ—*νά* πρῶτη φορά ἀπὸ μένα διατυπώνεται. Ἔτσι ἐξηγῆται ἀβίαστα καὶ ὁ δέφτερος τόνος πού ἀναπτύσσεται σὶς—*γά*—μετὰ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ τονισμένου καταληκτικοῦ—*νά*. Ἄλλα παραδείγματα ἔχω στὴν ἀνέκδοτη Γραμματικὴ μου, κοίτα καὶ ΓΓΕ. γ', 201 κ. π.

Πρέπος (τὸ) γιὰ τοῦτα μιλήσαμε φαρδιά στὴ λέξη: *μέτρος* σελ. 263.

Πεμμέζια (τά)· τ. λ. *petmez* ἴδια σημασία. Τὸ φθογογγοξευγάρωμα *τμ* ὡς δυσκολοπρόφερο πρβλ. *τμήμα* > *τίμημα* κτλ. γίνεται *κμ*.

Σινί (τὸ) λ. τ. *sini* ἴδια σημασία.

Σισέ λ. τ. *chiche* ἴδια σημασία.

Σκύφτω εἶναι ἡ σύνθετη λέξη *εἰσχύπτω*.

Σχάινουμ' τὸ πλέριο *συχάινουμαι* δὲν εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὴν πρόθεση *συν* πού τὸ γράφουσε σήμερα ὅλοι τὸ *σν* μὲ *ν*, παρὰ εἶναι ἡ ἀρχαία λέξη *συχάινουμαι*. Γιὰ τὸ *σχ*, πού δὲ γίνεται κανονικὰ *σκ* βλ. Φιλην. Γραμ. Ρ. μ. γλωσσ. § 256 β'.

Ταπίο εἶναι ἡ φράση: *εἶτα πλέον* > (εἶ) *τα πλιό* > *ταπίο*.

Τσάκ, λ. τ. *tshak* μὲ τὴν ἴδια σημασία.

Ταμπλάδες· λέξη παρμένη ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τσίτσα (ἡ)· συνηθισμένα στὴ φθάση: *μὲ τσίτσα* = λίγες. Εἶναι ἡ ἀρχαία λέξη: *τίτθον*. Ἄκουσα ἐδῶ στὴν Ἀθήνα νὰ λέει ἡ μίνα στὴν ντεκολτὲ κόρη τῆς: Ὁ *τσίτσος* σου φαίνεται. Ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν εἶναι ἄλλο βέβαια ἀπὸ τὸ *τίτθος*. Κλείνοντας δλδ. τὰ δόντια γιὰ νὰ προσφέρει ὁ μιλητὴς τὸ *τ* βοριέται πὰ νὰ τ' ἀνοίξει, καὶ ἔτσι ἀντὶς θ βγαίνει τὸ κλειστὸ τοῦ θ, τὸ σ. Καὶ τότε

τὸ *το* πού προκύπτει δλδ. τ' *ο* συμφύρεται σὲ *z* γερμανικό, λ.χ. τθ > *το*: *τιθθίον* > *ταισί*. Τὸ πρῶτο *ι* γίνεται *το* ἀπὸ ἀφομοίωση πρὸς τὸ *το* τῆς ἀκόλουθης συλλαβῆς (τίθθος): *τοίττος* > *τοίττος* *ονγκρ.* *τίττω* > *τοίττω*. Ἔτσι στὴ Σκιάθο μὲ *το* ἀχαρδόηχο κι ἀφτὸς εἶναι ὁ πρῶτος τύπος. Ἡ χορδοηχεράδα *το* > *τζ* προῆρθε ἀπὸ τὸ *ν* τῆς αἰτιατ. τοῦ ἄρθρου: *τὸν τοίττω* > *ὁ τζίττω*. καὶ κατ' ἀφομοίωση τῆς δέφτερης συλλαβῆς πρὸς τὴν πρῶτη: *ὁ τζίττω*:

Φοῦμας = φήμισις. Πῶς τὸ *χημίζω* = ὄρμῳ εἶναι τὸ *φημίζω* δλδ. καβαλλικέβω τὸ ἄλογό μου καὶ τὸ κάμνω νά ἐφορμήσει μὲ ἐπίδειξη, μᾶς τὸ εἶπε πρῶτος ὁ Pernot. Τὸ *φημίζω* ἀνομοιώνεται σὲ *χημίζω*, ἀλλάζει δλδ. τὸ πρῶτο χειλικὸ *φ* σὲ *χ* ἕνεκα τὸ δέφτερο χειλικὸ *μ* ἅμα ἀλλάζει ὁ τύπος τῆς λέξης μεταβάλλεται κατὰ συνεκδοχὴ καὶ τὸ νόημά της κατὰ με-
τιεσμὸ (Φιλην. Γραμ. Ρωμ. γλωσ. § 1202 καὶ § 1207).

Χωρατεῦγω τὸ κοινὸ εἶναι *χωρατέβω* δλδ. *χωρατέβω* = φέρομαι ὡς κάτοικος τῆς χώρας δλδ. τῆς πόλης = ὄμιλῳ ὠραία, ἄπταιστα. Ἔπειτα: συν-
νομιλῳ, συναναστρέφομαι, κατὰ τὴ Θρακικὴ σημασία. Κοινά: *χωρατέβω* θὰ πεῖ ἀστειέβουμαι (ΓΓΕ. α', 135).

ΠΑΡΑΤΥΠΩΜΑΤΑ

Στίς Θρακικὲς μου ἐτυμολογίες τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ ἀφτουνοῦ ἀπὸ σελ. 277 κ. π. ἔχει κάμποσα παρατυπώματα πού πρέπει χωρὶς ἄλλο νά διορθωθοῦν ἔτσι, γιὰ νά βγεῖ σωστὸ νόημα: Σελ. 277, ἀράδα 20, ἀντὶ ἀφο-
μοίωση γράψε ἀνομιέωση. Σελ. 278 ἀράδα 2 τὸ ὄστα τώρα νά γραφεῖ ἔτσι πού τὸ γράφω ἐδῶ, δλδ. χωριστὰ σὲ δυὸ λέξεις. — Σ. 279 ἀρδ. 20 γρά-
φηκε ἀνάποδα, πρέπει λοιπὸν νά διορθωθεῖ ἔτσι. *ζεματίζω* μελ. νεοελ. *θά*
ζεματίσω (δλδ. ἀορστ. ἀρχ. ὑποτ.). — ἀρδ. 21 ἀντί: *ζεματίζω* γρ. *ζεματῶ*
(βλ. λέξη: *κουβαλαντίζω* κτλ. Θρακ. δ', σελ. 285, ἀρδ. 26 κ. ἐξ.), — ἀρδ. ἀπὸ
κάτω 3 ἀντί: *καῖσαριώτικα* γρ. *καιοσαριώτικα*. — Σ. 280 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 7
ἀντί > *γαλήνη* γρ. > *γαλήνη*. — Σ. 281 ἀρδ. 18 ἀντί *μακροκούβουδας* γρ. *μα-*
βροκούβουδας. — Σ. 282 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντί μετὰ γρ: *μετάθεση*. — Σ.
284 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντί: ὥστό γρ. ὥστόσο καὶ ἀρδ. ἀπὸ κάτω 17 ἀντί
κουατσάγκαλος γρ. *κουρτσάγκαλος*. — Σ. 286 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 2 ἀντί *χειρό-*
τια γρ. *χερότια*. — Σ. 288 ἀράδες ἀπὸ κάτω 14, 15, 16 παντοῦ ἀντί *η* γρ.
κ. δλδ. *γρκα* > *ρκα*, *πλάγκα*, *χρκός* > *ρκός*. — Σ. 289 ἀρδ. 10 ἀντί: *γαλουρί-*
ζει γρ. *γαλιουρίζει* καὶ ἀρδ. 12 ἀντί: *λιαλιῶ* γρ. *λαλιῶ* καὶ ὑποσημ. ἀρδ. 2
ἀντί *δέξέ-ο* γρ. *δέξέ-ος*. — Σ. 290 ἀρδ. 20 ἀπ' τὸ τέλος τοῦ *ἀξεβράκωτος* σβῆ-
σε τὴν παρένθεση: (ἀ) *ξεβράκωτος* κτλ. καὶ ἀρδ. 33 ἀντί: ἀομοίωση γρ.
ἀνομοίωση. — Σ. 291 ὑποσημ. ἀρδ. 2 ἀνάμεσα κουπί — πωπηλασία ἀντί *πά-*
βλα — βιάε ἴσο. — Σ. 292 ἀρδ. 6 ἀντί: *κά* — γρ. *μά* — καὶ ἀρδ. 7 ἀντί *se*
mit γράφε: *semif.* καὶ ἀρδ. 17 ἀντί. *καρκάγη* γρ. *καρκάφη*. — Σ. 294
ἀρδ. 3 ἀντί: ἴδια γρ. ἴδιο καὶ ἀρδ. 15 ἀντί: γράφε: καὶ ἀράδα ἀπὸ κάτω
3 ἀντί: ἀρδ. γράφε ἀρδ. 10.

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ